

Anna-Maija,

Kertomus sota-ajalta.

„Itä-Karjalalle“ kirjoitti

Sulka.

Käkisalmen Kirjap.- ja Sanomal.-O.-y. 1898.

Karjala oli entisinä aikoina Ruotsin ja Wenäjän välillä alituisena weristen leikkien temmellyspaikkana. Mitä kaikkea silloin näillä raukoilla rajoilla tapahtui, on jo suurimmaksi osaksi waipunut ijäiseen unholaan. Sentähden lauleleekin tunnettu runoilijamme Oksanen: „Jos kielin woisi kertoa näkönsä wanhat puut“ j. n. e. Sen ajan oloja ja tapauksia elävästi kuwaa seuraawa kertomus, joka on tawattu kansan suusta.

Anna-Maijan koti sijaitsi jossakin syrjäisessä paikassa, jossa usein melskeiden aikana sai olla aiwan rauhassa. Niin sitä nytkin luultiin, waan sepä ei tällä kertaa niin käynytäkään.

Talossa oli kolme weljestä, jotka kaikki oliwat naineita miehiä. Kun Anna-Maija oli nuorin naisista, wasta ensi kesää naimisissa olewa, sai hän enimmäkseen olla karjan kaitsijana. Hän oli iloinen luonteeltaan, hilpeä ja erittäin kaunis nainen, waikka wä hän pienenlätä. Hän oli myöskin kätewä käsitoissä ja muun muassa osasi soittaa pukin sarwella, mikä siihen aikaan kuului paimenen ammattiin.

Saatuahan karjan kotipihasta pellon taakse aholle, oli Anna-Maijalla tapa istuutua muutamalle kiwelle ja soitella siinä iloisia paimensäweliä. Samalla paikalla istui hän myöskin iltasilla laitumelta palatessa, jolloin karja wielä haki iltaruokaansa ahon matalasta ruohokosta.

Eräänä syysiltapäiwänä hän niinikään saapui karjoineen samalle aholle, istuutui samalle kiwelle ja alkoi soittaa sarwea kuten ennenkin, aawistamatta mitään. Wenäjän sotawäki oli silloin palausretkellä. Osa siitä oli tullut taloon, karkoittanut kaikki muut perheen jäsenet pakosalle ja pitiwät siinä nyt parhaallaan isännyyttä, niinkuin parhain taisiwat.

Mutta kun he kuuliwat nuo raikkaat sarwen säweleet, heräsi heidän huomionsa aholle. Kohta tuliwat he aseineen sinne, jolloin Anna-Maija parka pelästyi niin pahoin, ettei kyennyt paikaltaan liikahtamaan. Silloin ryssät tarttuiwat häneen, toiwat kartanolle ja wartioiwat häntä wisusti. Sitte teurastiwat he lihawimman hiehon ja emälampaan, lypsiwät lehmät, kaiwoiwat perunoita ja eliwät yön talossa niinkuin kotonaan.

Aamulla päiwän waljettua, tuli ryssien poislähtö.

Mutta annas olla; eräs aliupseeri, joka oli joukon johtajana, rakastuikin Anna-Maijaan niin tulisesti, ettei hän siitä luopunutkaan. Pienen keskustelun perästä sidottiin Anna-Maija ilman kursailematta ja hänen täytyi kauhukseen jättää kultainen koti ja seurata rysiä pääjoukon luo maantien warrelle.

Wiikkokausia kuletettiin häntä sidottuna, kohdeltiin muutoin aiwan hywästi, sillä hän sai aina istua kuormakärryissä, waan ei missään päästetty suomalaisten pariin. Niin saapuiwat he wihdoin Pietariin.

Täällä hän tosin päästettiin irti, waan pidettiin kuitenkin wartioituna ja tuo ennen mainittu aliupseeri piti hänelle pian alituisen seuraa ja kohteli häntä hellästi. Asumus oli heillä ison kiwirakennuksen wiidennessä kerroksessa, josta hän ei saanut ollenkaan tulla alas. Siellä oli pikkuinen laudoilla eroitettu kamari, jossa Anna-Maija asui aiwan itsekseen. Aliupseerin huone oli siinä aiwan wieressä.

Muutamia päiwiä Pietarissa oltua toi aliupseeri Anna-Maijalle oman tutun sarwen, jota hän ei luullut koskaan enää tapaawansa, ja teki Anna-Maijalle ymmärrettäwiä merkkejä, että hänen tuli sillä soittaa. Täytyihän sitä totella; waan ei tullut silloin ilo-

säweleet sarwesta, mutta kelpasi se kumminkin rysille, joita kokoutui Anna-Maijan owen eteen ääretön joukko. Kun Anna-Maija oli soitellut itsensä wäsyksiin, kokosivat sotamiehet keskenään rahaa ja niin palkittiin Anna-Maijalle jotenkin runsaasti tämä ensimmäinen konsertti. Toisena iltana wiettiin Anna-Maija kasarmin isoon ruokasaliin, johon kokoutui ääretön joukko sotawäkeä, wieläpä korkeimpia upseeriakin rouwineen ja perheineen. Tällä kertaa pani Anna-Maija esille, mitä parasta sarwesta lähti ja se näkyi erinomaisesti ryssiä huwittaneen. Wäliaikoina tarjottiin Anna-Maijalle teetä ja joku sotamiehistä soitti wenäläistä schermakkaa, jolloin sotamiehet pistiwät pieneksi tanssiksi keskenään. Kun Anna-Maija pääsi tuosta konserttimatkastaan takaisin omaan kammioonsa, toi aliupseeri hänelle nenäliinallisen rahaa, joita he ryhtyiwät yhdessä lukemaan. Joukossa oli muutamia ruplan ja kaksi 3 ruplan seteliä; yhteenlaskettuna keräytyi sinä iltana rahaa 29 ruplaa. Edellisen illan tulot siihen lisättynä teki summa 41 ruplaa 14 kopekkaa, jotka kaikki Anna-Maija sai itse säilyttää, sitte kun aliupseeri oli ne käynyt waihtamassa melkein kokonaan setelirahoiksi.

Pietarissa oltiin useita viikkoja. Tällä ajalla toi aliupseeri itse aina Anna-Maijalle ruuan hänen omaan kammioonsa ja puheli hänelle, osottaen suurta ystävyyttä. Mutta tuo alituisen sisällä-olo ja ankara koti-ikävä alkoivat jo käydä Anna-Maijalle kowin sietämättömäksi. Ei oikein käynyt ruoka, ei tullut uni ja hän alkoi laihtua, arwatenkin pelkästä surusta. Eräänä iltapäivänä käwi häntä jo tohtori tutkimaan ja se oli Anna-Maijalle taas tuskan hetki, waikka tohtori kohteli häntä aiwan siiwosti.

Eräänä aamuna huomasi Anna-Maija olewan kassarmissa tawallista enemmän liikettä. Aliupseeri, joka mielellään soi Anna-Maijan itseään seurata, kulki huoneesta huoneesen ja antoi teräwiä käskyjä. Lopuksi sai Anna-Maijakin merkitsewän käskyn hankkia lähtöön; olihan se taas jotain uutta ja waihtelua, ajatteli hän, ja niin oltiin taas kohta matkalla etelään.

Wiikkokausia kesti taas matka. Oli jo tultu usean kaupungin läpi ja tultiin taaskin suureen kaupunkiin. Täällä sijoitettiin he, kuten Pietarissakin, suureen kassarmiin kolmanteen kertaan ja niinikään sai Anna-Maija pienen, laudoilla erotetun kamarin aliupseerin huoneen rinnalla.

Muutamia päiviä täällä oltua sai Anna-Maija käs-kyn ottaa sarwen ja lähteä konserttimatkalle alaker-taan, jossa iso ruokasali oli kuten Pietarissakin. Iso ruokasali kokoutui taas aiwan täyteen sotawäkeä ja joukossa oli useita yläupseeriakin perheineen. Kaik-ki näkyiwät olewan hywin jännitetyssä mielentilas-sa, kun Anna-Maija astui aliupseerin kanssa esille ja otti wähäpätöisen pukinsarwen aliupseerin kädestä. Mutta kun Anna-Maija asetti sarwen kauniille huuli-parilleen ja alkoi päästellä iloisia säweleitä, näki hän kuulijain naamoista, että se kyllä tyydytti heitä oiwal-lisesti. Sarwensoitto on kuitenkin niin raskasta, ettei sitä jakska kauan tehdä yhtämittaa; tuon tuostakin täy-tyy se aina lopettaa ja näillä wäliajoilla puheli Anna-Maija upseerien ja heidän rouwainsa kanssa. Hän oli jo wähin oppinut muukalaisten kieltä. — Konsertti tuotti taas Anna-Maijalle hywät rahat ja sitä hän sai tehdä useampana iltana, niin että lopuksi keräytyi hä-nelle rahoja wähän wajaa 100 ruplaa.

Nyt ajatteli hän itsekseen paeta, waan siihen ei ol-lut tilaisuutta; sillä häntä wieläkin wartioitiin, waik-ka hän luuli olewansa jo siitä wapaa. Täälläkin yhdes-sä kohdassa ollessa, rupesi häntä taas waiwaamaan

ankara koti-ikävä ja sinne jäänyt miehensä Juhana oli hänellä nyt alituiseen mielessä.

Noin kuukauden ajan tässä kaupungissa oltua ja venäjänkieleen yhä paremmin perehdyttyään, esitti tuo usein mainittu aliupseeri toisen ylemmän upseerin kanssa, että Anna-Maija rupeaisi hänelle waimoksi. Silloin Anna-Maija itki kahta katkerammin ja selitti, että hänellä on mies kotona ja että hän päästettäisiin menemään kotia. Nuustaniettu (ei haittaa) sanoivat upseerit yhtäikaa ja selittivät, ettei häntä kumminkaan täältä pois päästetä, on siis wiisainta ruweta Matwein Paulowitsin*) kunnialliseksi waimoksi. Tämän kaiken kuultuansa ei Anna-Maijalla ollut muuta kuin turwautua esitettyyn neuwoon. Tosin oli tuo aliupseeri uljas ja kaikin puolin pulska ja wiehättävä mies, waan olihan hänellä Juhana kotona, ja waikka tämä olikin heikkoruumiinen ja sentähden jätetty sotamieheksi ottamatta, kuten hänen wanhimmat weljensäkin, oli hän kuitenkin sille uskollisuutensa luwannut, jota hän tahtoi kaikin woimin pyhänä pitää. Tämmöisessä tapauksessa tunsii hän nyt ko-

*) Se oli aliupseerin nimi.

konaan neuwottomuutensa säilyttää kallista lupaus-
taan; se oli siis wain pakosta antaa suostumus.

Parin wiikon ajalla oliwat he Matwein kanssa
kuten kihlatut ainakin, waikka ei suinkaan ollut
harwoin kun Anna-Maijan sydäntä pahasti wihloi,
kun hän ajatteli entistä Juhoaan ja lupaustaan hänel-
le. Matwei kutsui häntä Annuskaksi ja oli hänelle mi-
tä hellin sulho milloinkaan woi olla. He käweliwät nyt
usein kaupungilla ja Anna-Maija alkoi wähitellen tai-
pua uuteen sulhoonsa ja tähän perin omituiseen koh-
talon oikkuun.

Edellä sanotun ajan kuluttua tuli asiasta täysi to-
si eteen. Anna-Maijalle ostettiin uusi puku Wenä-
jän kansallismallin mukaan ja Matwei sai uuden
„uniwormun“ ja niin ajoiwat he yhdessä wossikal-
la Wenäjän kirkkoon, jossa heidät wihittiin Wenäjän
kirkon sääntöjen mukaan. Olipa kasarmin ruokasa-
lissa Matwei laittanut pikku häätkin, johon oli kut-
sunut esimiehiään, towereitaan ja ystäwiään ja jois-
sa Anna-Maija sai tanssia kewein askelin wenäläi-
siä tansseja, waikka hän niihin ei ollut tottunut. —
Häälahjaa keräytyi toista sataa ruplaa, ja niin sai nyt
Anna-Maija alkaa uudelleen armaat lempiwiikkonsa.

Kun Matwei sai näinä aikoina jonkunmoisen wirkaylennyksen jo kolmannen kunniamerkin rintaansa, saiwat he nyt asumuksen tosin samassa kasarmissa waan toisessa paikassa. Siihen kuului wain nytkin kaksi huonetta, waan oliwat ne kumminkin mukawimmat heille, kuin nuo entiset laudoilla kasarmista eroitettut huoneet. Toisessa huoneessa oli pieni rautahella, jolla Annuska laittoi heille molemmille yksinkertaisen ruuan; sillä nyt Matwei erkani yhteisestä sotawäen ruuasta kokonaan.

Eipä Annuska nyt muutoinkaan aikaansa jouten wiettänyt. Hän ompeli paitoja, paikkaili waatteita ja neuloi sukkia upseereille, joiden erinomaiseen tutawuuteen hän lähenemistään läheni. Tällä tawoin ansaitsi hän sen kaiken yksinään mitä he waatimattomassa elämässään Matwein kanssa jokapäiwäiseen elämäänsä tarwitsiwat, ja Matwein palkka jäi heille wastaisuuden waraksi säästöön.

Kaikki kasarmin asukkaat, upseerit ja heidän perheensä oliwat Anna-Maijalle erinomaisen ystäwällisiä. Hän oli aina terwetullut, minne hän wain meni, ja kaikkialla häntä myöskin tarwittiin; sillä hän yritti ja kykeni toimeen mihin hywänsä. Wälistä ajan kuluksi

antoi hän myöskin pienen iltakonsertin käyrästä pukin sarwestaan.

Tällä tawoin kului aika kewätpuoleen talwea. Anna-Maija olisikin ollut onneensa muutoin aiwan tyytyväinen, waan muistot kotimaasta ja entisestä Juhosta oliwat kowin waltawia hänen sielussaan ja antoiwat aihetta aina jolloinkulloin salaisiin kyyneleihin. Kyllä Matwei oli hänelle hywä ja koki kaitkin woimin tehdä Annuskansa elämän mukawaksi ja hauskaksi, eikä Anna-Maija häneen koskaan tyytymätön ollutkaan; se oli wain luonnollinen koti-ikäwä, joka häntä aina joskus kowinkin waiwasi.

Eräänä iltana — se oli wähää ennen pääsiäistä — tuli Matwei palweluksestaan kuten luonnollista, mutta oli tällä kertaa tawattoman iloisella tuulella, jonka Anna-Maija heti huomasi, waan luuli hänen tällä kertaa nauttineen wotkaa (wiinaa), kuten useat hänen wirkatowerinsa. Mutta kun Matwei riisui takkinsa ja heitti aseensa sekä kaappasi parhaassa kukoistuksessa olewan Annuskan syliinsä, tunsi hän ettei wiina ollut suinkaan tuota erinomaista iloisuutta waikuttanut, eikä hän ollut wielä koskaan nähnyt Matweitä juopuneena. Ilosta ja onnellisuudesta säihkywin sil-

min kertoi nyt Matwei, että he pääsewät kotia . . .

Tämä sanoma helähti Anna-Maijan korwissa, että muka hän pääsee kotia ja hypähti tuon äkillisen ilon vaikutuksesta miehensä sylissä. Tosin tämä seikka herätti hieman sotilaassa mustasukkaisuutta; waan elämänsä muutokseen kowasti innostuneena ja kiihkoutuneena tukahtu Matwein sielussa pian semmoiset tunteet, ja hän selitti, ettei hän ai'o koskaan Annuskastaan luopua; nyt on kokonaan toinen asia kysymyksessä.

Asianlaita oli nimittäin se: Suomen ja Wenäjän wälillä oli tehty rauha ja sen johdosta päästettiin osa sitomalla tehtyä sotawäkeä wapauteen. Tämän määräyksen perustuksella sai kunniallisesti 8 wuotta palwellut Matweikin ikuisiksi ajoiksi wapautensa ja siinähan oli kyllin syytä iloita.

Näistä kaikista selwille tultuaan huomasi Anna-Maija taaskin kohtalonsa muuttuwan. Tuohon kasarmi-elämään hän jo oli omassa mielessään niin mukautunut, ettei hän osannut parempaa uneksiakaan. Mimmoiseksi tästälähin oli hänen elämänsä muodostuwa, oli hänelle aawistamaton; se wain oli hänestä hauskaa kun hänen miehensä häntä kohteli niin hellästi,

jota hän ei luullut koskaan millään palkitsewansa.

Kasarmissa olemiseen ei hänellä ollut myöskään syytä walitukseen. Hän oli ollut ystävällinen kaikille ja se oli siis suora seuraus, että toiset kaikki oliwat hänelle ystävälliset; erota kaikista näistä tuntui hänestä vähän ikäwältä.

Matwei oli jo Annuskallensa wähin tätä ennenkin kertonut kotioloistaan, waan kun hän ei ollut vielä täysin tottunut wenäjänkieleen, oli se enimmäkseen jäänyt häneltä ymmärtämättä. Nyt oli Annuska jo melkein yhtä taitawa wenäjänkielessä kuin ennen suomen kielessäkin, jota hän nykyisissä oloissaan ei woinut missään tapauksessa puhua.

Matwei kertoi että hänen isänsä oli ollut lukkari eräässä maaseurakunnassa keski-Wenäjällä lähellä Koslowin kaupunkia. Isä oli kuollut jo niinä aikoina, kun hän joutui sotapalwelukseen. Wanhempi weli oli päässyt isän sijalle lukkariksi ja eli nyt kotona. Sitä nuorempi weli oli kauppapalwelijana ja eli nykyään Kostromassa, kaikista nuorin weli oli jossakin seminaarissa. Sitäpaitsi oli heitä kaksi sisarta, joista nuorempi oli kuollut ja wanhempi mennyt naimisiin.

Isällä oli muka ammoisista ajoista peritty maatila,

jolla wanhin weli nykyään eli, waan josta hänkin nyt tässä tapauksessa luuli tulewansa osalliseksi. Siellä oli muka lehmiä, lampaista, kanoja ja hewonenkin. Tämän kuultuaan sai Annuska erinomaisen halun päästä sinne; sillä lehmien hoitoa ja niiden antimia: maitoa ja kunnollista woita alkoi hän jo suuresti ikäwöidä.

Matwei sai elinajakseen wapauden sotapalveluksesta. Sitäpaitsi sai hän 20 ruplan wuotuisen eläkkeen, oikeuden kantaa wirkapukua ja niitä arwo- ja kunniamerkkejä, mitkä hänellä nykyään oliwat, sekä etuoikeuksia muutamia wirkahakemuksia warten.

Pian oli nuo wähäiset talouskalut myöty ja mukaan otettawista waatteista tuli ainoastaan Matwein wanha renesseli ja yksi pussi täyteen. Hewonen palkattiin ensimmäisen 100 wirstan matkalle ja niin, monelle „suakomalle“ (ystäwälle) hellät „prossait“ (jäähwyäiset) tehtyä, lähdettiin matkaan.

Lähes kolme wiikkoa kesti matka ennenkuin päästiin Matwein tuttuun kaupunkiin Koslowiin, josta oli wain enää parikymmentä wirstaa Matwein kotia. Tälle matkalle täytyi ottaa wielä kaupungista hewonen ja niin lähdettiin wihdoinkin sykkiwällä sydämmellä

wiimeiselle taipaleelle.

Myöhään kewät-iltana päästiin wihdoinkin Matwein kotia, joka sijaitsi ison kylän reunassa lähellä walkoseinäistä ja wiheriäkattoista kiwikirkkoa. Kahdeksan vuotta oli siitä kulunut, kun Matwei läksi sotapalwelukseen, eikä sen jälkeen ollut tilaisuutta sitä nähdä. Kaikki oli hänen mielestään nyt juuri kuin entiseltään tuttuja ja kaikki hymyili hänelle äänettöminä terwetulijaisiksi.

Anna-Maija sitä vastaan katseli kaikkia, mitä keski-Wenäjän pimeä kewät-yö salli, omituisilla tunteilla. Olihan siinä korkeapäätynen asuinrakennus, jossa kolme walkeaksi maalattua, luukuilla warustettua ikkunaa oli maantien puolella. Toisella puolella asuinrakennusta näytti olewan jonkunmoinen puisto, joka oli maantien puolelta pystylandoilla aidattu, toisella puolella tawallinen wenäläinen pihamaa, ulkohuoneitten ympäröimänä.

Ennenkun hewonen oli seisotettu puheena olewan rakennuksen kohdalle, teki Matwei hartaasti ristinmerkkejä ja lausui useita kertoja „ghospoti pomilui“. Sitte kiepsahti hän reippaasti kyytimiehen wankkurilta ja meni pienelle portille sisään päästäkseen,

mutta sepä oli lukittu. Tosin kumotti asuinhuoneen jostakin ikkunasta wieno walkea, waan se tuli siitä wähäisestä lampusta, joka paloi kaiken yötä „obrasan“ (jumalankuwan) edessä.

Jonkun aikaa portille kolkutettua, kuului ääni pihasta. Mutta waikka Matwei selitti, kuka hän oli ja että hän tahtoi päästä sisälle, ei tämä laskenut. Hetken perästä kuului jotain hälinää pihasta, kirkkaampi walo ilmestyi huoneesen ja kohta kuului selkeä baritonääni. Sen tunsu Matwei weljensä ääneksi ja kutsui häntä nimeltään. Heti awautui pieni portti ja weljekset syleiliwät ja suuteliwat toisiaan.

Anna-Maija istui wielä wankkurissa ja katseli tätä kaikkea suurella mielenjännityksellä.

Wihdoinkin hellittiwät weljet toisensa. Silloin Matwei selitti, että hänellä on tässä waimo, josta hän oli jo weljelleen kirjoittanut. Silmänräpäyksessä töytäsi tuo rotewa Wasili (se oli lukkarin nimi) wankkurin luo, tarttui sylin weljensä waimoon, nosti hänet aiwan keweästi wankkurista ja lausui hänet tuhatkertaan terwetulleeksi. Tämän tempun aikana ei Anna-Maija woinut muuta kuin kummastellen katsella.

Pussi ja rensseli otettiin wankkurista, kyytiraha pistettiin miehelle kouraan ja niin sai hän tehdä koko kääntein.

Matwei ja Anna-Maija saapuiwat Wasilin saattamina lyhdyn walossa sisälle, jossa kotona olewan weljen waimo oli jo pukeutunut ja terwehti miehensä weljeä ja suuteli innottaasti suomalaista kälyään, jonka ei suinkaan muotonsa puolesta tarwinnut häwetä wanhemman kälynsä rinnalla. — Hetken kuluttua he istuiwat neljän kesken höyryäwän samowaarin (teekeittiön) ympärillä.

Kahdeksan vuotta oli kulunut siitä, kun Matwei wiettiin sotapalwelukseen. Kun hän osasi kirjoittaa ja oli muutoinkin sukkela poika, kohosi hän siellä pian aliupseeriksi. Sotarekillä Suomessa oli hän ollut osallinen monessa taistelussa. Sen johdosta oli hänellä Yrjönristi ja hopeainen kunniamerkki ja kolmas pronsimetal, joka häiden aikana hänelle annettiin.

Tällä ajalla oli kotiolutkin suuresti muuttuneet. Isä oli kuollut jo lähtiessä, ja wanhin weli oli saanut isän wiran kuten on jo ennen mainittu. Sitte kahden wuoden perästä kuoli äiti, jolloin sisar Aguliina jäi talon ainoaksi naiseläjäksi. Mutta kun tämä meni kohta

naimisiin kylässä olewan pikkuporwarin kanssa, otti wanhin weli niinikään pikkuporwarin tyttären waimokseen toisesta seurakunnasta.

Tämä oli lihawahuulinen, pyöreäposkinen, suurisilmäinen ja mustatukkainen nainen; muutoin hywäsydäminen, waan epäkäytännöllinen. Hänellä ei ollut ollenkaan kykyä mitään järjestää ja hallita.

Näistä kaikista oli jo Matwei kirjeenwaihdoissa weljensä kanssa saanut pääasiat tietää; mutta wapautuksestaan ja kotia tulostaan ei Matwei ollut ennättänyt mitään kirjoittaa, koska se tuli niin äkisti. Sentähden oli nyt heidän sitä hauskempi yhtyä toisiinsa.

Waikka Anna-Maija oli wasta 8:an kuukautta ollut wenäläisten parissa, osasi hän jo jotenkin hywin wenäjän kieltä. Niinpä he oliwatkin kälynsä kanssa teetä särpiessään waipuneet wilkkaaseen keskusteluun kaikenlaisista talousasioista. Weljekset oliwat myöskin takertuneet puheluun keskenään wallan eri asioista, eikä kumpikaan seura ollenkaan toistaan häirinnyt. — Wihdoin noustiin teepöydästä. Synkin osa yöstä oli jo kulunut. Matwei Annuskan kanssa sai mennä lewolle pieneen matalaan rakennukseen, joka oli erikseen puutarhan puolella.

Matkasta wäsyneenä ja saatuansa nyt monesta ajasta wanhan kotirauhan, nukkui Matwei kohta. Anna-Maijan silmiin sitä vastaan ei tahtonut uni pysyä. Wihdoin nukkui hänkin, mutta heräsi sentään aamusilla oikealla ajalla ja alkoi tarkastella tätä uutta kotiaan kirkkaassa kewätpäiwän walossa.

Huone, jossa he makasiwat, sijaitsi puutarhan siwulla. Se oli kirjawilla seinäpapereilla tapiseerattu ja siinä oli wain kaksi ikkunaa, jotka kumpikin antautuiwat puutarhan puolelle. Tämän huoneen wastapuolella näytti olewan toinen samanlainen huone, joka oli lukittu.

Anna-Maija pistäytyi ulos puutarhaan, joka keski-Wenäjän lauhkean ilmanalan vaikutuksesta alkoi jo kukoistaa werrattomasti ja tuoksui mitä werrattomasti raikkaassa aamuilmassa. Muutoin täällä oli kaikki hiljaan, waikka aurinko oli jo kohonnut jonkun werran pilwettömälle taiwaalle. Noh! ajatteli hän: ehkä täällä nyt wielä senwuoksi nukutaan, koska illalla myöhään walwottiin, lieneehän toki talossa tapa muulloin nousta oikealla ajalla. Hän wetäytyi takaisin huoneeseensa, jossa huomasi olewan heidän matkalaukkunsa, ja alkoi purkaa niistä waatteita.

Jo oli aurinko kohonnut korkealle, kun wihdoin-kin Anna-Maija huomasi liikettä kartanolla. Se oli piika Darja, joka walmisti tulen teekeittiöön ja otti kiu-lun mennäkseen lehmiä lypsämään.

Anna-Maija tuli päärakennukseen ja luuli siellä jo tapaawansa kälynsä täydessä touhussa. Keittiössä ei ollut ketään, eikä kuulunut koko rakennuksessa muuta kuin wanhan seinäkellon hitainen raksutus toises-ta huoneesta ja teekeittiökin alkoi jo pitää suhisewaa ääntä merkiksi kiehumisestaan.

Keittiötä tarkastaessaan huomasi Anna-Maija siinä olewan kaikenlaisia waski- ja muita astioita sangen paljon, waan ne oliwat suurimmassa epäjärjes-tyksessä ja huonosti hoidetut. Lautaseinällä keittiös-tä erotetussa pienessä kamarissa tapasi hän renki Sergein wielä makeimmassa unessa. Sitte käwi hän maitohuoneessa, jossa ilokseen huomasi olewan run-saasti maitoa, waan kaikki astiat oliwat epämiellyt-täwiä ja huone muutoinkin huonosti siiwottu. Kai-kessa, mitä hän katseli, huomasi hän omasta mieles-tään talossa wallitsewan juuri kuin pienen huolimat-tomuuden.

Iso sweitsiläinen seinäkello löi yhdeksän kun ren-

ki Sergei tuli kyökkiin, jossa Darja oli laittanut hänelle valmiiksi teepöydän. Siinä istui tämä ja särpi teetä mahdottoman määrän, ennenkuin kerkesi mihinkään.

Kello kymmenen wei Darja teekeittiön ruokasaliin, joka oli kyökin siwulla. Sinne siirtyi nyt Anna-Maija. Se oli sama huone, jossa he illalla oliwat teetä juoneet. Huonekalut oliwat siinä hywin lukuisat, waan peräti wanhanaikuiset, kuten tuokin isotauluinen seinäkello, jonka iso heiluri tuskin wiitsi liikkua edestakaisin pitkässä warressaan. Kaikki oliwat kuitenkin Anna-Maijan mielestä sangen hywät, waikka ne eiwät olleet läheskään semmoiset, eikä niin somasti järjestetyt kuin kapteeni S:n asunnossa, jossa oli kasarmissa ollessaan usein wieraisilla.

Kello oli jo puoli yksitoista, kun lukkari tuli ruokasaliin. Sitte wähän ajan perästä tuli hänen miehensä ja wasta puolenpäiwän aikana saapui talon emäntä yöwuoteeltaan, ja tämä oli Anna-Maijan mielestä suuri huolimattomuus.

Kun kaikki perheen jäsenet oliwat kokoutuneet ruokasaliin, oli heitä kuusi henkeä; lukkarilla oli näette kaksi lasta, joista wanhin tytär oli wiidennellä

ja nuorempi poika kolmannella ikävuodella. Lapset terwehtiwät setää ja tätiä ja nyt seurasi lasten puolelta kaikenlaisia kyselemisiä sedän ja tädin ilmestymisen johdosta.

Teen juotua alkoiwat weljekset wakaasti tuumia keskinäistä elämäänsä. Ja kun Matwei oli ainiaaksi wapautettu sotapalweluksestaan, oli hänellä oikeus isän perintöön, warsinkin kun hän oli jo vuosia kesäneen sotapalweluksen aikana menettänyt parhaan nuoruutensa ajan saamatta muuta elinkeinoa, katsottiin hän senkin puolesta oikeutetuksi isän perintöön. Kuitenkin tuumiwat weljet kokea pitää taloa jakamatta niin kauwan kuin mahdollista. Ja kun tämä ilmoitettiin emännille, jotka oliwat keskenään kiintyneet omiin asioihinsa, suostuiwat he siihen kohta. Hetken mietittyään esitti Anna-Maija, että piikaa he eiwät pienessä elämässään tarwitse. Ja kun Matwein sapele jäi kasarmiin, sopisi renkikin lähettää pois. Esitys oli weljeksistä järkewä; niinpä päätettiin kewätkylwöjen tehtyä lähettää molemmat palwelijat pois.

Wasta iltapuolella päiwää alettiin talossa jotain työnhommaa. Tämä oli Anna-Maijan mielestä peräti huonosti, waikk'ei hän siitä mitään puhunut. Äänet-

tömänä alkoi hän tehdä puhdistustyötä kaikkialla ja järjestää kaikkia kuntoon.

Seuraavana aamuna nousi Anna-Maija jo kello puoli wiisi, teki tulen teekeittiöön ja meni nawettaan, ruokki siellä lehmiä, sikoja ja hewosen. Sieltä tultua oli toki piika jo noussut ylös, waan istui siinä haluttomana mihinkään toimeen. Istu wain, ajatteli Anna-Maija ottaissaan waskiastioita esille ja alkoi niitä puhdistaa. Kello puoli seitsemän oli sinä aamuna jo kaikki teepöydän ääressä ja sitte kohta walmiina toimeen.

Kello yksitoista tuli wanha pvtjuska (seurakuunan pappi) rouwineen wieraiksi. Hän oli kuullut, että Matwei on jo tullut kotia ja tuonut sotaretkeltään kuniin maatjuskan (waimon). Waikka siihen aikaan ei Wenäjän muotiin kuulunut mitään asianomaista esitelyä tuntemattomista, kuten Anna-Maija pastorille oli, kertoi Matwei jo heti pastoria terwehtiessään, että tässä on hänen waimonsa. Silloin pastori suuteli Anna-Maijaa, toiwotti hänen terwetulleeksi ja siunasi ristinmerkillä sekä Anna-Maijan että Matwein.

Keweästi kuten keijukainen, liikkui nyt Anna-Maija palwellessaan wieraita. Pian oli teekeittiö pöydällä, jonka ympärille kokoontui iloinen seura par-

haimmassa wenäläisessä muodissaan.

Ennen pitkää pistäytyi Matwei ulos. Kohta palasi hän takaisin kädessään Anna-Maijan paimensarwi.

„Arwaako pastori, mikä tämä on?“, teki Matwei kysymyksen.

„Näytäs tänne“, sanoi pastori ojentaen kätensä sitä tawoittamaan.

Matwei ojensi sarwen pastorille, johon kaikkein muiden paitsi Anna-Maijan silmät kiintyiwät.

Pastori käänteli sarwea ylös ja alas ja tarkasteli sitä, waan ei jaksanut ollenkaan arwata sen tarkoitusta. Sama oli toistenkin pöydässä olijain laita, paitsi Anna-Maijan.

Pastori pani sarwen pöydälle ja alkoi ryyppiä liiaksi kylmettynyttä teekuppiansa, toisten sillä aikaa sarwea tarkastaessa.

Wiimein — Matwein wiittauksesta — otti sen Anna-Maija käsiinsä, asetti sen hienomman pään punaisen huuliparinsa yhteyteen ja alkoi kohta päästellä siitä raikkaita paimensäweliä.

Ensin kaikki läsnäolijat hieman säpsähtiwät, waan kohta alkoi säweltulwa heitä wiehättää; erittäinkin lukkari ja hänen lapsensa oliwat siitä innostuneet. —

Kaikkien asianomaisten selitysten ohessa sai Anna-Maija tuon tuostakin ottaa sarwen, milloin kenenkin kädestä ja soittaa, koska toiset eiwät saaneet siitä minkäänlaista ääntä esille, vaikka kuinka koettiin.

Ennenkuin pastori selkeni pois lähtemään, alkoi hän kysellä Anna-Maijan kotioloja ja uskontoa. Warmaankaan pastorilla ei liene ollut oikeaa käsitystä luterilaisesta uskonnosta, koska hän esitti Anna-Maijalle, että hän oman autuutensa tähden antaisi muka kistaa itsensä kristinuskoon. Mutta kun Anna-Maija selitti, että hän on kastettu kristinuskoon ja osaa lukea, hän tietää Jesuksen syntyneen Betlehemissä, ristiinnaulituksi Jerusalemissa Golgatalalla, kuolleeksi ja kolmantena päivänä ylösnousseksi kuolleista, ällistyi pastori suuresti, eikä sen kowemmin enää pyytänyt Anna-Maijaa wenäjänuskoon kastettawaksi. Kaikista selwille tultuaan lupasi pastori toimittaa Anna-Maijalle Pietarista suomalaisen wirsikirjan, josta Anna-Maija oli suuresti hywillään ja kiitti pastoria lupauksesta, jonka hän kohta täyttikin.

Wanha, elämää kokenut pastori mielistyi Anna-Maijan keweään käytökseen ja järkewään puheeseen erinomaisesti. Hän sanoi Matwein tulleen onnelli-

seksi saatuaan tämänkaltaisen waimon, silloin kun Anna-Maija oli pistäytynyt muualle. Se olikin totta. Matwei rakasti häntä, kuten rehellinen awiomies ainakin, eikä Anna-Maija koskaan häntä soimannut siitä wäkiwallasta, mitä hän oli ryöstämisellään hänelle tehnyt.

Pastorin poistuttua, alkoi taas talon toimet. Mo- ni kohta oli jo näinä kahtena päiwänä, joina Anna-Maija oli tässä uudessa kodissaan ollut, saanut uuden muodon. Ja kun Anna-Maija oli uuttera ja kaikin puolin wireä, mukautuiwat toisetkin hänen mukaansa; kaikki perheen jäsenet alkoiwat antaa hänelle aina suurempaa ja suurempaa arwoa, ilman hänen itsensä tietämättä. Wähitellen olikin hän siinä kaikki kaikessa, waikka ei suinkaan kenellekään kuormana ja pakkona.

Pääsiäisen aikana tekiwät Matwei ja Anna-Maija useampia wieraissa käyntejä sekä naapurien, että sukulaisten luona, muun muassa käwiwät he pastorillakin. Tämmöisillä retkillä tutustui Anna-Maija perinpohjin wenäläiseen kansallisuuteen, joka häntä tawallaan miellytti; waan nuo ikäwät, maisemat, joissa ei ollut mitään waihtelua, ei waaroja, ei kukkuloi-

ta, ei kalarantoja eikä saarensalmia, oliwat hänelle peräti wastenmielisiä.

Pääsiäisestä päästyä aikoi Anna-Maija ruweta tekemään woita, kuten kotimaassakin, eikä niin kuten hänen kälynsä sitä oli pääsiäislomana tehnyt. Hän koki haalia kokoon semmoisia wälikappaleita, joita muinoisessa suomen woin teossa tarwittiin, waan woikirnua hän ei saanut mistään, eikä hän saanut wenäläisiä käsittämään sen astian muotoa, waikka kuinka koetti selittää; lopuksi luuli lukkari asian ymmärtäwänsä, riensi ulos ja hetken perästä toi hywin onnellisen näköisenä Anna-Maijalle wanhan, parin kannun wetoisen — wiinalekkerin. Ei kelpaa, sanoi Anna-Maija lukkarin suureksi harmiksi, ja nauroi. — Pääsiäislauantaina oli lukkarin emäntä tehnyt woita isolla putelilla, mutta se ei ollut ollenkaan woin makuista mitä sillä keinoin saatiin. Kun ei parempaa kirnua saatu, pani Anna-Maija kermaa isoon sawiruukuun ja watkasi sitä wispilällä siksi kun tuli hywää woita. Tämän hän pesi — kuten Suomessakin — suolasi oman makunsa mukaan ja se wasta oli woita, joka makunsa ja näkönsä puolesta lienee siihen aikaan ollut ainoa koko laweassa Wenäjän waltakunnassa.

Anna-Maijan woilla saatiin kaupungissa kolme kertaa enempi hintaa kuin entisellä woilla ja se lisäsi Anna-Maijan arwoa ja tuloja talouteen.

Kesäkuussa tapahtui talossa pikkunen perheuutinen. Lukkarin waimo lahjoitti miehelleen kaksoislapsen, joista toinen oli tytär, toinen poika. Kun Anna-Maija kohta huomasi, että äidin oli kowin työläs niitä molempia hoitaa, otti hän tyttölapsen omaan makuukamariinsa, syötteli sitä lehmän maidolla ja hoiti sitä — waiwojaan walittamatta — kuten hellin äiti omaa ainoaa lastansa. Matweikin rakasti tuota pikkuenkeä, joka päiwä päiwältä waurastui ja wiihtyi hywin heidän hoidossaan.

Heinäkuussa sai Anna-Maija pastorilta Pietarista tulleen suomalaisen wirsikirjan. Heti pastorin aikana luki hän siitä ja selitti pastorille pääasiat lue-
tusta. Wirsistä ei pastori paljon ymmärtänyt, waan kun Anna-Maija luki ja selitti ewankeliumia, innostui pastori siitä ja kehoitti Anna-Maijaa niitä usein lukemaan sielunsa autuudeksi, ja pysymään uskossansa. Muun muassa weisasi Anna-Maija siitä muutamia wirsiä ja sekös wasta pastoria ja lukkaria ilahutti; sanoja tietysti he eiwät ymmärtäneet, waan Anna-

Maijan erinomaisen kaunis supraano-ääni se oli, joka heitä miellytti.

Näin kului aika. Anna-Maija oli itse tietämättään ja kenenkään huomaamatta kohonnut perheen päähenkilöksi; melkein aina ja kaikissa asioissa kuulus teltiin hänen mieltään. Piika ja renki oli lähetetty pois, waan nyt otettiin 16-wuotinen tyttö lasten hoitoa warten. Talo oli muuttunut koko lailla puhtaammaksi ja työjärjestys säännöllisemmäksi. Sentähden koti oli hauska ja rakas kaikille perheen jäsenille. Ei kenenkään mieli tehnyt kapakkaan, jossa muutoin kylänmiehet, jopa naisetkin usein aikaansa kulltiwät, kun ei ollut hauska kotona.

Wuosia kului. Kaswatti tytär — tuo pikku Natja, kuten hänen weljensäkin — oliwät jo kaswaneet ja oliwät nyt molemmille wanhemmille suureksi iloksi. Matwei oli saanut jonkunmoisen kirjurin toimen seurakunnassa. Warallisuus oli jo koko lailla karttunut. Uusi asuinrakennus, monta wertaa uljaampi entistä oli nyt jo perheen asuttawana. Palwelijoita täytyi siis jälleen pitää, waan ne saiwät nyt Anna-Maijan toimesta tehdä työtä, waikka eiwät he sentään olleet tyytymättömiä.

Jo oli yksitoista vuotta kulunut siitä, kun Anna-Maija läksi kotoa. Tätä päivää hän aina muisteli; mutta miehelleen ei hän siitä koskaan mitään puhunut. Hän olikin jo tällä ajalla mukautunut nykyiseen oloonsa, ettei hän ollenkaan tuntenut mitään halua palata kotimaahansa. Mutta eräänä iltana palasi Matwei tawallista aikaisemmin wirkatoimestaan ja oli kowasti kipeä. Teekeittiö kyllä joutui pian, waan ei sitä juotuakaan tullut lämmin, wilu ja sen ohessa pahoinwointi wain enempi yltyi. Parin wiikon kuluttua kaatoi kuolon säälimätön wiikate uljaan Matwein ja eroitti hänen ijäksi päiväksi rakastetusta Annuskastaan.

Tämän tapauksen olisi luullut tuottawan Anna-Maijalle arwaamattoman surun, waan niin ei ollut. Hän tosin murehti, waan se ei ollut muuta kuin näennäistä, waikka ei suinkaan teeskentelyä. Se mikä hänelle nyt tuotti murhetta, oli asia, jota ei muut perheen jäsenet aawistaneet — se oli koti-ikäwä.

Hänellä oli siellä erittäin hywä olla, ja nyt miehensä kuoltua, kohdeltiin häntä miltei wieläkin paremmin, ettei hänellä ollut ollenkaan syytä moittimiseen, waan jatkaa elämää yhäti eteenpäin siellä, oli hänel-

le hirmuista ajatellakin; pois, pois kuului ääni alituisen hänen sywimmässä sydämmessään.

Oli jo kulunut kolme kuukautta Matwein kuolemasta. Keskitalwi oli jo melkein ohi kulunut. Anna-Maijan sisällinen tuska ei ollut tällä ajalla ollenkaan liewennyt, vaikka perheessä koeteltiin jos jollakin keinoin häntä ilahuttaa, se wain enemmän ja enemmän kalwasi häntä. Yhäti ahkerampaan hän luki wirsikirjastaan Leskiwaimon rukousta ja weisasi wirsiä, waan tuo tuskallinen koti-ikäwä ei sittenkään haihtunut.

Eräänä iltana teepöydän ääressä rohkasi Anna-Maija mielensä ja ilmaisi waltawan itkun woittamana, että hän tahtoisi lähteä kotimaahansa. Tämän kuultuaan purskahtiwat hänen kälynsä ja kaswattityttärensä mieltä murtawaan itkuun. Lukkarikin oli apealla mielellä, eikä tietänyt oikein mitä hänen siihen piti sanoman. Hieman mietittyään selitti lukkari weljensä leskelle, ettei hänellä ole mitään waaraa täälläkään. Onhan hänellä mieswainajansa osa talossa, joka oikeuttaa hänen olemaan edelleen kuten tähänkin asti. Lukkarin tältä kannalta asiaa selitettyä ja kun tulwanaan wuotaneet kyyneeleet oliwat tällä ai-

kaa juuri kuin tyhjentäneet Anna-Maijan surunmaljan, tyyntyi hän ja eleli taas kuten ennenkin, vaikka tosin hiljaisempänä ja surun murtamana. Toiset jo oliwat huomaawinaan, että Annuska — kuten häntä siellä yleisesti nimitettiin — jääpi sinne aiwan kuolemaansa asti; waan Annuskan mielessä liikkui wallan toista; sillä hän ei saanut koskaan pois ajatuksistaan kotimaatansa ja entistä Juhanaansa.

Talwi oli jo kulunut koko joukon kewätpuolelleen. Silloin niinikään teepöydän ääressä antoi Annuska kyynel-lähteensä wuotaa ja kertoi, ettei hän woi enää täällä olla, vaikka kuinka koettaisi. Annuskan kyyneleet herättiwät taaskin kyyneleitä perheen toisissa, heikommissa jäsenissä ja yleinen neuwottelu syntyi.

Lukkari piti nyt sopiwampana olla taipuwainen ainoastaan sillä ehdolla, ettei hän rupea mitään suurempaa osuutta Annuskalle antamaan, siinä tapauksessa jos hän pois lähtee, waan jos hän täällä pysyy, saapi hän olla kuten ennenkin.

Esitys kelpasi Annuskalle aiwan hywin. Ja kun heidän awioliittonsa Matwein kanssa oli lapseton, tahtoi hän kaiken laillisesti hänelle kuuluwan osan lahjoittaa kaswattityttärelleen Natjalle, jos wain hänelle

jonkun werran matkarahoja annetaan.

Annuskan järkewää vaatimusta ei suinkaan lukkari ja hänen waimonsa saattaneet liikana pitää. Kuitenkin esitti lukkari, että Annuska wiipyisi lähtemättä yli pääsiäisen, että tiet kuiwuisi wat, ilma lämpenisi ja siis olisi paljon parempi matkustaa. Tämä esitys poisti kaiken murhetaakan Annuskan hartioilta ja reippaasti kuten ennenkin käwi nyt taas pääsiäiswalmistukset pitkän ja rasittawan paaston perästä, johon perheellisten yhteis-olojen takia Annuskakin otti osaa.

Pari vuotta sitte oli tullut uusi pastori seurakuntaan. Tämä oli nuori, elämää alkawa mies, waan ei olenkaan niin lämmin ystäwydessä kuin wanha pastori oli ollut. Tälle oli lukkari kertonut weljensä lesken historian ja nykyisen halun päästä kotimaahansa.

Pääsiäismaanantai-iltana tuli pastori lukkarin luowieraiksi. Silloin tiedusteli pastori Annuskalta itseltään hänen elämänsä omituisen historian. Annuska kertoi sen alusta loppuun asti, waan ei hän suinkaan kertomustaan säestänyt millään katkeruudella kuten ryöstämisseikka kyllä olisi siihen aihetta anta-

nut; hän sanoi olevansa kyllä tähän asti kohtaloonsa tyytyväinen, waan nyt Matwein kuoltua, ei hän woi enää täällä olla ja antoi taaskin kyynelwirtansa wuotaa. Pastoriakin säälisti Annuskan historia. Ja kuulutaan, että hän oli niin erinomaisen hywä ihminen, alkoi hän suosittaa lukkarin perhettä, että he antaisivat hänen mennä sinne, mihin hänen mielensä tekee. „Emmehän me woi häntä estää“, waikka tosin wähän katkeralla mielellä.

Wielä kului pääsiäiswiikko aiwan kokonaan, ennenkuin Annuskan lähtö tarkemmin määrättiin. Lähtöpäiwä määrättiin wielä wiikon päähän, sillä lukkari tahtoi antaa renkinsä kyyditä Annuskaa aina Rjäsään asti, että hän sitte siitä sattuisi pääsemään jokialuksella Moskowaan.

Pian oli sekin wiikko kulunut ja lähtöhetki oli käsissä. Ei wanhuksien, eikä Matweinkaan kuoleman tähden niin itketty kuin nyt, sillä Annuska oli kaikista niin suosittu, wieläpä naapureistakin. Hänen kaswatityttärensä Natja aikoikin lähteä mukaan ja häntä kohtaan täytyi käyttää melkein säälimätöntä kowuutta, ennenkuin tyttö taipui.

Waatteita ei Anna-Maija ottanut paljoa mukaan-

sa. Parhaat waatteensa jättikin hän Natjalle, sillä hän arweli, ettei hänen sopinut tuntemattomissa paikoissa näyttäytyä warakkaalta. Sitä vastaan ruokatawaraa: woita, lihaa ja piirakoita pantiin mukaan runsaasti, koska ewästä täytyi riittää renki Antreille koko palausmatkaksi. Rahaa antoi lukkari hänelle 85 ruplaa, johon Annuska oli aiwan tyytyväinen. Hänellä oli vielä itselläänkin säästössä 12 vuotta takaisin talteen pantuja konserttirahoja lähes 50 ruplaa, joista ei kukaan Matwein kuoleman jälkeen tietänyt mitään, eikä hän nytkään niistä wirkkanut mitään ja olihan ne hänen yksityistä omaisuuttansa.

Kaikki, mitä Annuska otti myötänsä, sopiwat pariksi Matwei-wainajan wanhaan rensseliin. Tarpeellisten waatteiden ohessa pantiin sinne tuo meille tunnettu pukinsarwi, wirsikirja, pari mataloita kenkiä ja Matwei-wainajan kunniamerkit. Rahat ompeli hän paitansa selkämään, ainoastaan wähän yli 6 ruplaa jätti hän hameensa taskussa säilytettäväksi.

Maanantai-aamu oli. Edellisenä iltana oli jo Annuska käynyt jäähywäisillä pappilassa, Matwein sisaren y. m. luona. Siitä huolimatta oli nyt kumminkin suuri joukko kyläläisiä ja niiden joukossa pastorikin

tulleet lähtöä katsomaan. Lukkarin suuri, pitkäkaulainen harmaa ruuna seisoj jo waljastettuna wankkurin eteen. Wanha renesseli ja heinäkuli oli asetettu wankkurin perään, kaurasäkki ja iso ewäskori etupuolelle. Antrei kohenteli koreaksi maalattua ja peräti jykewää luokkia ruunan niskoille ja oli siis walmis lähtemään.

Olihan Anna-Maijakin jo walmis. Wiimeiset jäähywäiset wielä, mutta silloin ei tahtonut tulla suutelemisesta loppua. Wihdoinkin — kaikkien itkiessä — nousi Annuska wankkuriin ja harmaa ruuna Antrein nywäistyä, alkoi hitaasti juosta eteenpäin. Ai, aiparkasi Natja sydäntä wihlaisewalla äänellä ja siihen yhtyi moni muukin. Annuska peitti kaswonsa walkoiseen nenäliinaansa.

Wielä kerran katsahti Anna-Maija taaksensa pyyhkiessään runsaasti wuotawia kyyneleitään. Wielä kerran näki hän tuon muistorikkaan kodin, jossa hän oli 12 wuotta tärkeänä jäsenenä waikuttanut ja joka hänelle nyt erittäinkin tuntui kowin rakkaalta. Mutta nyt se waipei tuonne taiwaan rannalle, tuonne matalan metsikön taakse ja nyt — sitä ei enää näy, ei koskaan enää ja silloin antoi taaskin Annuska kyynele-

tulwansa wuotaa.

Hitaasti tosin mutta wähitellen kului matka. Kaksi yötä oltiin matkalla ennenkuin päästiin tuohon perin wanhanaikuiseen Rjäsaan. He saivat siinä yösi-
jan erään kauppamiehen tuwassa, jossa oli mahdot-
tomasti torakoita ja kirppuja, ettei Anna-Maija saanut
paljon ollenkaan nukkua.

Aamusilla meni Anna-Maija kaupungin laiwasata-
tamaan Oka-wirran warrella, jossa kaupunki sijait-
si, tiedustelemaan, josko siellä olisi aluksia Moskowaan
menossa ja pääsisikö hän siinä. Aiwan oikein! Siinä
olikin eräs jokialus, jota vielä lastattiin ja joka aikoi
sitte lähteä ja siinä hän pääsee Moskowaan.

Nyt oli viimeiset jäähywäiset tehtävä Antreille,
jonka tuli lähteä palausmatkalle. Ewään pani Anna-
Maija kahtia, osti puodista pienen korin, johon pa-
ni oman osansa. Antrei otti rensselin ja Anna-Maija
korinsa nuorankantimesta ja niin meniwät he sille
jokialukselle, jolla Anna-Maija pääsi matkaansa jat-
kamaan. Vielä viimeiset terwehdykset lähetettyään,
teki Anna-Maija Antreille jäähywäiset, joka — liiku-
tettuna hänkin — läksi palausmatkalle, mistä oli tul-
lutkin.

Joki-alus tuli jo ennen puolta päiwää lastatuksi ja läksi kohta, sillä myötäinen tuuli oli. Mutta kun ei siihen aikaan vielä ollut höyrykoneita, käwi tuomoinen jokimatka, etenkin wastawirtaan kulkiessa, kuten heidän nyt oli tehtävä, warsin hitaaksi. Jospa vielä olikin purjetuulta häiritsi sitä sanomattomasti mutkiwa jokiwarsi. Sentähden oli myötäisessäkin wälistä joku taiwal kuljettawa aiwan wastatuuleen ja se oli sangen hidasta ja hankalaa. Silloin täytyi mieswoimin pitkillä seipäillä pohjasta lykätä, soutaa ja köydestä wetäen hinata raskasta alusta eteenpäin.

Muutamien wirstojen perästä kaupungista lähdettyään kohtasikin heitä tuo epäedullinen jokimutka. Miehet ryhtyiwät heti ankaraan työhön. Anna-Maija katseli hetken tuota leikkiä ja rupesi sitte hänkin soutamaan; olihan sekin pieni apu. Joskus kääntyi jokimutka ja silloin weti purjeet ilman mitään waiwaa, ja niin päästiin ylös wirrassa.

Jonkun aikaa purjehdittua tuli tyyni, jolloin vieläkin tehtiin matkaa mieswoimin, waan sitte kohta tuli ilta, ankkuri laskettiin sopiwassa paikassa ja ruwettiin iltaruuan kanssa teetä juomaan. Kun silloinen joki-alus ei ollut tehty matkustajia warten, ei siinä ol-

lut hyttejä eikä salonkeja joihin yöksi mennä; Anna-Maijan siis täytyi wiettaa yönsä miten parhaiten taisi awonaisella weneen kannella.

Iltasen nautittuaan meniwät miehet ahtaaseen ka-juuttaansa, mutta yksi jäi kannelle pitämään yöwar-tian wirkaa. Yö oli jotenkin kylmä, waikka päiwäl-lä oli lämmin. Anna-Maija asetti rensselinsä johon-kin sopiwaan paikkaan päänsä aluseksi ja kääriytyi purjeiden sisään niin hywin kuin taisi. Wäsmykses-tä ja wiime yön huonosta nukkumisesta saawutti hän unen kohta; waan silloin tuli tuo ilkeä wahti hänelle kiusaa tekemään ja hän sai sen kanssa wasten tah-toansa riidellä koko yön.

Tulihan wihdoinkin aamu ja taas alettiin hina-ta alusta eteenpäin. Wähitellen alkoi ilmestyä wä-häisiä tuulenpuuskia, jotka kaikkien suureksi iloksi näyttiwät lupaawan myötäistä. Purjeet wedettiin ylös ja tuulen enemmän kiihtyessä saatiin koko päiwä hywää kyytiä. Tultiin jo siihen paikkaan, jossa Mos-kowan joki laskee ruskean wetensä Okaan ja jossa wanha ja ahdaskatuinen Kolomnan kaupunki sijait-si. Siinä he wiipyiwät wain wähäisen ajan; sillä purje-tuulen aikana oli eteenpäin kiiruhdettava. Tuuli oli-

kin nyt niin mukawa, että useammissa jokimutkissa saatiin pitää purjeet ylhäällä.

Illan tultua taukosi tuulemasta; mutta matkaa oli-kin sinä päivänä tehty tawallista enemmän, sentäh-den laskettiin nyt ankkuri hiukan ennemmin tawal-lista ja ruwettiin yöksi. Miesten teetä särpiessä wa-litti Anna-Maija wiime yöllistä wahtia ilkeäksi, mutta miehet waan nauroiwat sille ja nyt Anna-Maijaa ru-pesi kowasti peloittamaan. Luonnollisesti asettui nyt toinen mies yöwahdiksi, mutta tämäkään ei ollut pa-rempi edellistään. Yö oli kylmempi ja kosteampi edel-listä, jonkatähden se tuntui wieläkin kolkommalta ja ikäwämmältä. Silmiään ummistamatta sai hän alitui-seen riidellä tuon häijyn wahdin kanssa.

Tulihan siitäkin yöstä loppu. Tyyni, kirkas ja wä-hän kylmänlainen oli aamu, kun alettiin taas hina-ta wenettä eteenpäin. Koko päivänä ei tuullut mis-tään päin. Lämmin kewätpäiwä tuntui rasittawalta raskaassa työssä, warsinkin Anna-Maijalle, kun hän ei ollut saanut kahteen yöhön edes silmiään ummis-taa.

Wihdoinkin iltapuolella päivää alkoi jokiwar-si muuttua enemmän asutuksi ja aina joskus joku tor-

nin huippu kimalteli wasten laskeutuwaä aurinkoa eteenpäin katsoessa. Wielä ankarammin koki nyt ku-kin puolestaan auttaa weneen kulkua. Hitaasti ja juuri kuin wastenmielisesti se tahtoi lähestyä äiti-Moskowaa, kuten wenäläiset sitä ylistelewät. Lopulla kumminkin saatiin se johonkin laituriiin kiinnitetyksi ja tämä tuntui Anna-Maijasta erinomaiselta.

Wiipymättä otti Anna-Maija rensselin hartioil-leen, ewäswakan nuorankantimesta käteensä ja läk-si tuntemattomaan kaupunkiin. Hywin yksinäiseltä ja turwattomalta tuntui hänestä täälläkin olo, waikka ihmisiä wilisi yhäti tiheämmin, mitä sisemmälle hän kaupunkia kulki.

Jonkun aikaa katuja käwertyään arweli hän olewan wiisainta olla kaupungissa yötä. Niinmuodoin alkoi hän kuulustella yösijaa; sillä öitä walwottuaan tunki hän itsensä kowin wäsyneeksi. Muutamista paikoista yösijaa kyselyään sai hän kieltäwän wastauksen. Lopuksi kääntyi hän poliisiin puoleen ja tämä weikin hä-net erääseen pihaan, jossa oli huoneita köyhemmille matkustajille. Siellä saikin Anna-Maija eri kamarin 30 kopekalla ja nyt sai hän aiwan rauhassa nukkua.

Aamulla herättyään alkoi hän kysellä, mistä hän

löytäisi sen tien, joka wiepi Pietariin. Se tosin hänelle neuwottiin, waan alettiin samalla innokkaasti ja ihmetellen udella, aikooko hän todellakin lähteä jalkasin Pietariin, joka oli niin kauhean etäällä, ja mikä ihminen hän oikeastaan olikaan. Tämmöiset kyselemiset eiwät suinkaan Anna-Maijaa miellyttäneet, eikä hän niihin koskaan — waikka hän kaikissa koki noudataa rehellisyyttä — wastannut walehtelematta. Tämä seikka oli hänelle hywin wastenmielinen, waan perinpohjin puhua totta tämmöisiin kysymyksiin ei myöskään millään tawoin sopinut; sillä hän siksi tunsi liiankin hywin sen aikuista Wenäjän kansaa.

Kyselyistä luontewasti selwittyään, puki Anna-Maija paksun palton yllensä, nosti rensselin hartioilleen ja otti ewäskorin wasempaan käsikoukkuunsa ja alkoi reippaasti astua neuwottua suuntaa.

Kotwasen Moskowan monilukuisia katuja käwelyään ja usein wielä tietä kysytyään, tuli hän wihdoinkin sille lawealle tielle, joka wie Pietariin. Aurinko oli jo kohonnut jotenkin korkealle pilwettömällä taiwaslaella. Tyynen ja lämpimän ilman waikutuksesta sekä kiireellisestä käwelemisestä raskaassa talwipaltossa, alkoi Anna-Maija kowasti hikoilla, että

hän luuli aiwan sulawansa. Waiwaloinen jalkamatka näyttäytyi siis heti kohta ensi taipaleella, mitä oli kysymyksessä.

Tuskallisen hien waltaamana eteenpäin samotesaan juolahti Anna-Maijan mieleen rahakassansa, joka oli säilytetty paidan sisäpuolelle ommeltuna hartioilla rensselin alla ja siis nykyään kuumimmassa ja kosteimmissa wyöhykkeessä.

Tämä huomio herätti Anna-Maijassa mitä tuskallimpia aatteita. Jokaisella askeleella ajatteli hän seteleitään, jotka hywin ymmärrettävästä syystä nyt todellakin oliwat sangen suuressa waarassa, mutta pelastaa niitä oli aiwan mahdoton, waikka ne oliwatkin niin lähellä häntä itseään, sillä ihmisiä kuormineen ja mikä mitenkin wirtasi loppumattomassa jonossa kaupunkiin. Sitäpaitsi oli tien warsi lähellä kaupunkia niin tiheään asuttu, ettei ollut tilaisuutta poiketa metsäänkään piiloutuakseen kassan tarkastamista warten.

Lopuksi jo tosin talot harweniwat, waan metsä — tien warrella — oli niin peräti mitätön ja harwa, ettei sillä ollut laisinkaan piilopaikkaa, jossa olisi saattanut turwallisesti niin perinpohjin riisuutua, kuten

asia tällä kertaa todellakin waati; taloon taitaa olla sittenkin parempi mennä ja koettaa saada eri huone muutamaksi hetkeksi, arweli Anna-Maija, mutta nyt ei ollut taloja huomattawissa.

Muutamien wirstojen perästä huomasi hän kumminkin talon, johon Anna-Maija poikkesi tunnettua tarkoitusta warten, waan siinä ei ollut mitään yksityistä huonetta.

Epätoiwoisena rahojensa tähden läksi Anna-Maija taas kowasti hikoillen tallustamaan eteenpäin. Mutta huomasi kohta erään waimoihmisen yksinään ajawan wankkurissa kaupungista pois päin juuri sinne käsin, mihin Anna-Maijakin meni. Tälle hän teki nöyrän pyynnön päästä hänen wankkurissaan jonkun matkan. Tämä ottikin hänen 30 kopekan maksosta wiedäkseen kotikyläänsä, johon oli wielä 18 wirstaa.

Nyt käwi oiwallisesti. Anna-Maijan heitettyä ewäswakan, rensselin ja raskaan palton päältään wankkuriin, alkoi hänelle tulla wiileämpi. Matka sujui hywin, waan tällekin täytyi hänen walehdella, kuka hän oli ja mitä warten hän Pietariin matkusti.

Päiwän kuumimmillaan ollessa saapuiwat he sii-

hen kylään, mistä kyytiwaimo oli. Anna-Maija kysyi, saisiko hänen kotoaan eri huoneen, jossa woisi nyt warin ajan lewätä, mutta semmoista ei heilläkään ollut. Sitä vastaan kertoi kyytiwaimo, että kylän kaup-pamiehellä on kyllä huoneita, ja nyt kun on puolen-päiwän aika, ei siellä ollut matkustajiakaan.

Waikka Anna-Maija ei aikunut koko matkallaan poiketa kapakkaan meille hywin ymmärrettäwistä syistä, katsoi hän nyt tällä kertaa paremmaksi men-nä siihen.

Kyytiwaimolle, joka kääntyi jo kylään saapuesssa kotiinsa, sowitun rahan annettuaan, otti Anna-Maija tunnetut tawaransa ja alkoi astua suureen wenäläi-seen kylään.

Kapakkaan saawuttuaan pyysi hän siitä, eri huo-netta. Se hänelle annettiin yläkerrassa 15 kopekan maksusta. Sinne kutsui hän teetä, jonka saatua sulki hän owen ja alkoi mielen jännityksellä riisuutua saa-dakseen kassan esille. Paita oli hartioilta aiwan mär-kä, waikka hän oli 18 wirstaa kärrissä istunut; sillä päiwä oli kowin helteinen.

Ratkaistuaan rahasäiliön paitansa hartioilta, huo-masi hän rahat myöskin märäksi, ettei ne oikeas-

taan sietäneet liikutella. Suurella warowaisuudella sai hän ne kumminkin toisistaan irroitetuksi ja lewitetyksi päiväpaisteiselle ikkunalaudalle kuiwamaan, mutta eräs 3 ruplan seteli meni neljäksi kappaleeksi; toiset säilyiwät kyllä kokonaisina, mutta pahanpäiwäisesti muotonsa muuttaneina.

Saatuaan paidan jälleen määräpaikalleen, alkoi Anna-Maija — syöden wakkasestaan — ryyppiä teetä ja tuumia, mistä hän nyt löytäisi paremman ja kuitenkin turwallisen paikan rahoilleen. Rensselissä ne tosin eiwät hiostuisi, waan jos hän joutuu matkallaan ryöwärien käsiin, on rensseli ennen kaikkea heidän saaliinaan.

Siinä arwellessaan yhtä ja toista paikkaa, johtui hänen mieleensä pistää rahat siihen halpaan wenäläiseen päähineeseen, jota hän aina kantoi päässään ja joka nyt sattui hänen silmäinsä eteen tuolilta, johon se tällä kertaa oli heitetty. Pähine oli wahwasti wuoritettu ja otsapuolelta sen korotus täytetty rohtimilla, jotka Anna-Maija repäsi pois, pistääkseen rahat siihen sijalle. Se keino oli omansa; sillä täytteiden asema oli sen werran päästä ylempänä ettei sinne hiki koskaan kohonnut.

Rahat kuiwuiwat pian kuumassa puolipäiwän helteessä. Neulottuaan ne sanottuun paikkaan, oli Anna-Maija taas walmis lähtemään. Palttoonsa kääri hän tiukalle torwelle ja kiinnitti sen rensselin päälle, kuten sotamiehetkin. Taakka tuli tällä tawoin tosin hie-man raskaammaksi, waan eihän toki ollut niin tulisen kuuma käydessä kuin paltto päällä; tämä oli siis kuitenkin keweämpi keino.

Päästyään Tweriin, oli Anna-Maija jo kowin wäsynyt, mutta olihan matkaakin kulunut jo toista sataa wirstaa Moskowasta ja noin neljä sataa wirstaa Koslowista.

Twerissä aikoi hän lewähtää muutaman päiwän; waan kun se iltapäiwä oli kulunut, kun hän kaupunkiin tuli, läksikin hän seuraawana aamuna taiwalta-maan eteenpäin.

Pari wiikkoa kesti taas matka kaikkine sattumuksineen ja waikeuksineen, ennenkuin Anna-Maija pääsi Nowgorodiin. Täältä hän olisi päässyt jokialuksilla Sermakseen Laatokan etelärannalle, waan ei uskaltanut enää ruweta wenemiesten pariin; läksi wain siitäkin jalkasin täyttämään Pietariin.

Kun Pietarin kultahuippuiset tornit alkoivat jo

wihdoinkin wälähdellä Anna-Maijan silmäin edessä, tunsi hän jonkunmoisen ilon sydämissään. Matka oli kestänyt jo toista kuukautta, mutta olihan se nyt jo melkein niinkuin lopussa.

Matkakulutukset eiwät suinkaan, tälläkään pitkällä matkalla Anna-Maijalle tulleet kalliiksi. Muistamme, että hän Koslowista lähtiessään oli jättänyt ainoastaan 6 ruplaa taskurahoikseen ja niistä oli vielä muutamia kopeekoita jälellä kun hän saapui Pietariin.

Säästävästi oli hän tuon pitkän matkan tehnyt, mutta nyt tunsi hän olewan tarpeen saada wahvaa ruokaa matkasta kowin wäsyneen ruumiinsa wahwistukseksi.

Saatuaan yksityisen kortteerin Pietarissa, osti hän paistettua lihaa, kalaa ja woita, jotka hän maksoi ennenmainitulla rikkinäisellä 3-ruplan paperilla, joka meni täydestä, kun Anna-Maija sanoi joutuneensa rankkaan wesisateeseen, jossa se muka turmeltui. Samaten waihtoi hän jossakin paikassa myöskin erään 5-ruplan setelin, joka myöskin meni täydestä.

Pietarissa pari päiwää oltuaan, oli Anna-Maija taas jälleen raitis ja wahwa lähtemään wiimeiselle

taipaleelle, rakkaaseen kotimaahan — Suomeen.

Tultuaan yli pitkän, weneitten päälle rakennetun Liteenin sillan, kuuli hän ensikerran kahdentoista ja puolen vuoden perästä suomenkieltä, jota muutama miehet keskenään puhuiwat. Hänellä oli aikomus ryhtyä miesten kanssa keskusteluun, waan piddätti kuitenkin itsensä, mutta salaisia tunteitten kyyneleitä hän ei woinut pidättää; olihan aiwan toista kuulla kaunista, sointuwaa suomenkieltä, kuin wenäjää ja samalla kertaa päästä rakkaille kotirannoille, arweli hän.

Pelon sekä ilon tunteet yhteen sekoitettuina riehuuiwat Anna-Maijan sielussa, kun hän kääntyi maantieltä syrjätielle mennäkseen kotikyläänsä. Kuitenkin riensi hän eteenpäin niinpaljon kuin waan wäsyneet woimansa salli.

Kesäkuun helteinen päiwä oli alussa, kun Anna-Maija saapui kotiaholle, joka oli nyt wesoittunut melkein tuntemattomaksi. Mutta kas! Siinähan oli wielä kumminkin sama, tunnettu kiwi, jolla hän oli ennen monta kertaa istunut; siinä hän istui silloinkin, kun joutui ryssien waltaan ja siinä hän tahtoi nytkin hetkisen istua. Juuri kuin tajuttomana heitti Anna-Maija

rensselinsä kiwelle, istuutui itse wiereen ja antautui hetkeksi waltaawien tunteittensa runneltawaksi.

Kartanoltakaan ei näkynyt eikä kuulunut mitään liikettä, sillä perhe oli juuri kokoontunut aamuruu-alle. Hetken siinä istuttuaan, tunsi Anna-Maija kokonaan puuttuwan rohkeuden mennä taloon, joka hänelle nyt tuntui kowin oudolta, jopa pelottawaltakin. Mielessään kowin murtuneena otti hän lopulta sarwensa rensselistä ja alkoi sillä soitella kuten ennenkin, täällä kotona ollessaan.

Soiton raikkaat säwelet — waikkapa waan puolipäiwän helteen raskauttamana — kuuluiwat kartanolle, jossa wanhimman weljen Laurin waimo Sohwi, oli puolipäiwälehmiiä lypsämässä, muun perheen ollessa aamuruoalla talon wanhassa, isossa ja mustuneessa pirtissä.

Sarwensoittoa ei oltu kuultu koko paikkakunnalla sen jälkeen kun Anna-Maija oli kadonnut; sentähden kääntyi Sohwin huomio kesken lehmän lypsyn suurella tarkkuudella soiton waltaawiin säweliin, ja kuule ihmettä! Nehän owat aiwan tuttuja, aiwan samat säwelet, joita Anna-Maija ennen niin usein soitti, ja nehän kuuluwat samalta aholta, mistä ne ennen-

kin kuuluiwat. Kesken lehmien lypsyn, meni Sohwi tupaan ja ilmoitti aamu-atrialla olewalle perheelle, että aholta kuuluu ikäänkuin Anna-Maijan soitto. Ja kun hän tupaan mennessään jätti sitäwarten tuwan raskaan owen auki, kuuli jokainen todellakin soiton säweliä tupaan. Silloin kaikki, paitsi Lauri ja Juhaniin waimo Katri, töytäsiwät ulos rapuille, soittoa kuulemaan ja sieltä aholta se tosiaankin kuului ja aiwan warmaan Anna-Maijan entiset tutut säweleet, siitä oltiin kaikki yksimielisiä.

Tuota ihmeellistä ilmiötä arweltiin sinne ja tänne; sanottiinpa sitä Anna-Maijan haltian soitoksikin. Ja kun aholta ei mitään näkynyt, koska se oli jo niin wesoittunut, pistäytyi Juhani tupaan, otti hatun päähänsä ja läksi sinne. Hänen wanhin tyttärensä 7-wuotias Anna-Maija*) seurasi isänsä mukana, mutta Katri kalpeni ja alkoi tuskailla.

Kun Juhani laskeutui Alamäkeä kartanolta salatie-tä aholle päin, huomasi Anna-Maija sen heti. Hänen sydämmensä alkoi rajusti sykkiä ja sisälliset tunteen-

*) Kasteessa oli Juhani Katrin suostumuksella antanut tälle sen nimen kadotetun Anna-Maijan muistoksi.

sa riehuiwat kowin raiwokkaasti, waikkei hän keskeyttänyt laisinkaan soittoansa.

Ponnistaen woimiaan, tynnyytteli hän itseään ja pienen lewähdyksen perästä soitteli yhäti edelleen siksi kun Juhani, jota hän tuskin enää tunki muusta kuin omituisesta astunnasta, saapui lähemmäksi, jolloin Anna-Maija oli wasta hänet huomaawinaan ja lakkasi soittamasta kieputellen sarwea kädessään.

Juhanin lähelle tultua, istui Anna-Maija aiwan tyytenä, wanha sotilaan rensseli wieressä ja wäärä pukinsarwi kädessä alati kieppuwassa liikkeessä.

Tultuaan lähelle, näki Juhani edessään kiwellä istuwan oudosti puettun naishenkilön, jonka kaswojen piirteet oliwat olewinaan kumminkin tuttuja. Anna-Maija sitä wastoin tunki heti edessään entisen Juhaninsa, waan kuka oli tuo pieni tyttö, wiehättäwillä kaswojen piirteillä ja enkelin loistawilla silmillä, joka hänen mukanaan tuli, oli hänelle selittämätön kysymys.

Tämän nähtyään muuttui Juhani aiwan kiwettyneeksi; sillä tuo edessään olewa oudosti puettu nainen ja tutut soiton säwelet tekiwät häneen — kuten arwata sopii — kummallisen waikutuksen. Het-

ken aikaa siis katseli Juhani ääneti tuota ihmeellistä olentoa ja hänen vieressään olevaa vanhaa sotilasrensseliä, saamatta sanaa suustaan. Wihdoinkin — woimiaan kyllin ponnistaen — sai hän sanotuksi: „Mistä olet?“

„Tuosta talosta“, kuului lyhyt wastaus ja wiittaus pukinsarwella Juhanin kotiin.

„Oletko todella Anna-Maijani?“ sanoi Juhani hämmästyksestään aiwan tulikumana.

„Olen“, kuului taaskin lyhyt wastaus, jota ei woinut wäärin käsittää.

„No, mennään sitten kartanolle“, sanoi Juhani raskaasti huoahnaen ja otti rensselin toisesta kantimesta olalleen. Anna-Maija nousi samassa istualtaan ja astui Juhanin perästä mutta pikku Anna-Maija juoksi edellä kotia ja kertoi, että wieras tulee isän kanssa tupaan, jolloin kaikki aawistiwat olewan tekeillä jotain erinomaista, kummallista.

Saatamme kyllä arwata, mikä peräti outo perhepulma tässä nyt syntyi.

Kun Anna-Maija astui Juhanin jälestä tupaan, tunsi Leena, keskimäisen weljen waimo, hänet heti. „Ai! Anna-Maija!“ sanoi hän, meni keweästi vastaan ja sy-

leili häntä.

Silloin Katri, Juhanin nykyinen waimo, parahti täyttä kurkkua itkemään, Juhanin kaksi tytärtä samoin, ja melkein kaikki muutkin itkiwät, paitsi Anna-Maija, sillä hänen kyynel-lähteensä oliwat tällä kertaa kuiwuneet, oliwathan ne jo aikanaan kyllin wuotaneetkin. Kukaan ei woinut puhua mitään, itkettiin wain; Juhani ja Katri oliwat suurimmassa tuskassa, kuten arwata sopii.

Tämän huomattuaan alkoi Anna-Maija puolestaan asetella heitä. Hän wakuutti, ettei hän suinkaan ole aikonut tuoda taloon mitään häiriötä, hän wain halusi päästä omaan kotimaahan ja siinä kaikki. Sitteen hän kertoi kuinka hänet täältä wäkisin wiettiin kauas Wenäjälle ja hänen täytyi ruweta pakosta waimoksi eräälle sotamiehelle ja nyt — tämän kuoltua — oli hänellä woittamaton halu päästä omaan maahan. Olihan kuitenkin ensin suorin ja selwin tulla wanhaan kotiinsa, josta oli rakkaimmat muistot, kun ei täällä kumminkaan ollut muita sukulaisia.*)

*) Anna-Maija oli yksi niitä omituisia olennoita, jolla ei ollut omaisia, hän ei tietänyt isästään eikä äidistään.

Kun Anna-Maija oli tämän omituisen kohtalonsa pääpiirteet lyhykäisesti kertonut, sekautui Lauri — joka oli wanhin weljeksistä ja siis piti isännyyttä talossa — asiaan, selittääkseen Juhanin kohtaloa Anna-Maijalle. „Eihän tässä tietävästi mitään muuta haittaa olisikaan, waan Juhanilla on näet toinen waimo ollut jo 10:ttä vuotta“, sanoi Lauri. „Luulimme sinun jo menneen ikipäiwiksi ja sentähden Juhani otti Koukkuniemen Katrin ja heillä on nyt kaksi tytärtä, Anna-Maija 7:nellä wuodella ja Riitta 3:nella wuodella.“

— „Ei se tee mitään“, sanoi Anna-Maija. „Olkoon wain Juhani waimonsa kanssa tästä edespäin kuten tähänkin asti, minusta ei suinkaan ole heille haittaa, jos minä saisin tässä teillä wain muutaman päiwän lewähtää, niin menen hakemaan palweluspaikan; kyllä minä wielä työlläni elän“, sanoi Anna-Maija aiwan wakaasti.

— „Työtä ja ruokaa piisaa tässä meidänkin talossa“, ehätti Lauri sanomaan ja alkoi tuntea sääliä Anna-Maijaa kohtaan.

Emäntä oli sillä aikaa tuonut pöytään woita, paistettua lihaa ja uunissa juoksutettua maitoa kerman

kanssa ja Anna-Maija käskettiin syömään.

Wähitellen tyyntyi kukin itkemästä. Juhani ja Katri oliwat kumminkin kowin murheellisen näköisiä ja äänettämiä; heitähän tämä kohta us enimmäen koski-

Syödessään alkoi Anna-Maija kertoa tarkemmin elämänsä waiheita 11:sta wuotisen poissaolonsa ajalta. Ei ainoastaan johonkin määrin wenäläistynyt lausetapa, waan kaikki nuo omituiset seikat alusta alkain kiinnittiwät koko perheen huomion suurimmalla tarkkuudella Anna-Maijan kertomukseen, minkä he tunsiwat wasta alkawan. Kun siis tawallinen ruokalepo-aika oli jo hywin kulunut, sanoi Lauri: „Koska meillä — Jumalalle kiitos — ei ole nyt mitään erinäistä kiirettä, niin pysytään nyt kaikki kotona ja kuunnellaan Anna-Maijan elämän kertomusta“ ja esitys, tai myönnytys, oli kaikista hywin mieluinen.

Syömästä herettyään jatkoi Anna-Maija kertomustaan, jota kaikki niin mielen jännityksellä kuunteliwat, yhäti edelleen, että ruokakin oli unohtua pöydälle korjaamatta.

Kertoessaan elämänsä kummallista historiaa kaiwoi Anna-Maija rensselistään Koslowista mukaan ot-

tamansa tsaijuna (teelehdet) saadakseen Wenäjäl-
lä perin totuttua lempijuomaansa nyt tuliaisikseen,
waan isäntä Lauri ei sitä sallinut; „keitetään nyt wain
talon puolesta kahwia“, sanoi hän ja emäntä rupe-
si kohta hommaan. Tässä siwumennen sopii mainita,
että kahwinjuonti siihen aikaan oli Suomessa wielä
peräti harwinainen, waikka puheena olewassa talos-
sa sitä silloin tällöin käytettiin ja silloin oli se alusta
alkaen walmistettava. Teetä tuskin tunnettiinkaan.

Anna-Maijan kertomus teki omituisen vaikutuk-
sen kaikkiin. Kukaan ei woinut olla säälimättä hänen
kärsimyksiään. Olostansa Koslowissa, missä hänellä
oli melkein kaikki vaikutuswalta, hän hywin pinta-
puolisesti kertoi; siinä, näet, olisi tullut esiin jonkun-
moista itsensä kehumista ja sitä hän ei halunnut. Ja
kun he kuuliwat että hän oli ollut toista kuukautta
matkalla ihmettelivät he siinäkin suhteessa hänen
kestäwyyttään.

Puoliseksi emäntä laittoi koko perheelle herkku-
ruokia; se oli isännän tahto, olihan tämä peräti harwi-
nainen tapaus, ajatteli hän. Omituista kylläkin, alkoi
Anna-Maija täälläkin wiehättää kaikkia ja erittäinkin
Juhanin wanhin tytär kiintyi häneen niin, ettei hän

enää hetkeksikään luopunut „kaimatädistään“.

Päiwällisenkään syötyä ei vielä kenelläkään ollut halua lähteä työhön ja erota Anna-Maijan saapuwilta. Sen tunsu isäntä-Lauri itsekin ja sanoi: „Se ei nyt ole suuri asia meidän talolle, jos wietämme koko tämän päiwän Anna-Maijan tulon muistoksi“ ja niin miehet käwiwät wuolemaan harawia, wiikatteen warsia y. m. ja naiset neulomaan ja liinawaatteita ompelemaan.

Keskimmäisen weljen waimo Leena, joka oli Anna-Maijan hywä tuttawa jo ennen tyttönä ollessaankin ja sitten samaan taloon naimisiin jouduttuaan yhäti enemmän kiintyi häneen, alkoi nyt kertoa koti-oloista Anna-Maijan poissaoloaikana ja warsinkin niistä seiakoista, jotka waikuttiwat sen, ettei Anna-Maijaa ja lehmiä saatu pelastetuksi.

„Wenäjän sotamiesten meille tultua — kertoi Leena — me kaikki peljästyimme kowin ja läksimme pakoon. Emme ennättäneet muuta saada mukaamme kuin woi-astian, silakkatiinun ja muutamia leipiä, sillä aikaa kun Lauri ryssäin kanssa koetti puhella, waan kun he eiwät ollenkaan ymmärtäneet toisiansa, rupesiwat ryssät hirmuisesti kirkumaan ja uhkai-

liwat aseillaan, silloin Laurikin pistäytyi pois ja me kaikki menimme walkamalle, jonne Juhani ja Anteruskin tulivat kun he olivat pellolla kyntämässä. Siitä me otimme molemmat weneet ja menimme Pihtisaareen; hewosetkin uitettiin sinne. Kun me olimme päässeet Pihtisaaren rantaan, läksiwät Juhani ja Anterus heti toisella weneellä takaisin sinua hakemaan. Mutta kun he tulivat Solasun-aholle, oli siinä wain lehmiä, waan sinua ei kuulunut; sinun luulivat he jonnekin paenneen; ryssät näkyiwät wilkkaasti käwelewän kartanolla ja muutamat kaiwoiwat potaattia. Niin ollen kääntyiwät he takaisin Pihtisaareen ja olivat sinne tullessaan wielä etsineet ja huudelleet, waan ei kuulunut mitään.“

„Olimme yön Pihtisaaren heinäladossa, emmekä paljon sinä yönä nukkuneet. Luulimme näet, että ryssät polttawat kodin. Seuraawana aamuna läksiwät taas Juhani ja Lauri katselemaan kotia ja wieläkin etsimään sinua. Noin puolenpäiwän aikana palasiwat he sieltä. Koti oli ollut entisellään ja waikka sieltä ei mitään kuulunut eikä näkynyt, eiwät he uskaltaneet sinne mennä; se näytti niin kammottawalta. Puolipäiwäisen syötyä läksimme sitte kaikki Pihtisaarelta

ja sousimme molemmilla weneillä walkamalle, mutta meitä kaikkia niin peloitti ja arwelutti sinun kohtalosi; emme oikein uskaltaneet rannasta kotiin lähteä. Kuitenkin otti Juhani kirween weneen kokasta ja läksi menemään kotia kohti, samaten Lauri ja me muut perästä. Kyllä peloitti, waan hiljaan kuljimme kotiapäin kuitenkin. — Lehmien kellot kuuluiwat Hallahan lehdosta, mutta sinun soittoasi ei kuulunut mistään.“

„Kotia lähemmäksi tultuamme meitä käwi vieläkin hirmuisemmasti peloittamaan ja me pysähdyimme Lammasmaen rinteelle katsellaksemme ensin kotia, josko siellä näkyy jotain epäiltävää ja kyllä se näytti niin kowin kamalalta, tosiaankin kamalalta.“

„Taaskin rohkasi Juhani luontonsa ja sanoi yksin menewänsä, ellei wain toiset mukaan lähde, mutta muitta mutkitta seurasiwat häntä Lauri ja Anterus myöskin, waan minä ja Sohwi emme uskaltaneet vielä mennä; me niitä ryssiä niin kowin pelkäsimme ja luulimme niiden olewan siellä jossain piilossa.“

„Wähän ajan kuluttua huusi Lauri meitäkin tulemaan kotia. Sitte uskalsimme mekin tulla, ja kaikki siellä oli mullin mallin: maidot wiety joka tippa sekä

leiwät ja olihan sieltä kadonnut monta muutakin. Sinua etsimme jokapaikasta niinkuin kuollutta, waan emme löytäneet ja sitte me kaikki olimme hywin harmissamme, etenkin Juhani, joka oli aiwan nääntyä kalwawasta surusta, waan minkä sille taisi.“

„Kaksi ja puoli vuotta kului niin, eikä tainnut päiwääkään olla ettemme sinua muistelleet. Me kaikki luulimmekin sinun jo tawalla tahi toisella kuolleen; sentähden Juhani sitten nai Koukunniemen Katrin ja heillä on tässä kaksi walkotukkaista*) tyttäätä, Anna-Maija 7:n-wuotinen ja pikku Saara lähes 3-wuotinen, minulla ja Sohwilla ei ole mitään. — Niin on se aika kulunut.“

Kertomuksen kuultuaan, piti Anna-Maija Juhanin naimisen aiwan luonnollisena asiana ja uudisti wieläkin periaatteensa, ettei hän ollenkaan aijo koskaan häiritä Juhanin ja Katrin elämää, „eläkää te wain tästä eteenpäin kuten tähänkin asti“, sanoi hän wakawasti. — Katri itki taaskin hywin katkerasti.

Illan lähetessä tahtoi Anna-Maija lähteä pois, oi-

*) Walkeaa tukkaa pidettiin silloin paikkakunnalla kauneuden ensimmäisenä ehtona.

keastaan tietämättä mihin hän menisi ja nyt hän oli juuri kuin vähän harmissaan kun tuli lähteneeksi ollenkaan Koslowista, jossa hänellä oli kaikinpuolin niin hyvä olla, täällä häiritsi tuo Juhani ja Katriin murhe koko hänen toiwonsa perustuksen, vaikka hän jo kyllä sieltä lähtiessään ja jo aikoja siellä ollessaan arwasi Juhaniin menneen uusiin naimisiin — olihan se todellakin aiwan luonnollista. Nähdessään Anna-Maijan hankkeet, ei Lauri sitä ollenkaan sallinut: „Muutaman wiikon pitää Anna-Maijan warmaankin meillä olla“, sanoi hän ja niin sanoivat kaikki. Hiukan ääneti oltuaan jatkoi Lauri hywin wakkawasti: „Minun mielestäni sopisi Anna-Maija kyllä olemaan tässä meilläkin, onhan meidänkin talossa työtä ja — Jumalan kiitos — ruokaakin nykyään, mutta tuumatkoon Juhani ja Katri tämän asian lähemmin keskenään.“

Juhani ja Katri, jotka aina kernaasti suostuiwat siihen mitä wanhin weli esitti sanoiwat melkein kuin yhdestä suusta: „Olkoon wain Anna-Maija meillä kuolemaansa asti.“ Sitäpaitsi pillahti Katri jälleen itkemään ja sanoi itkusuussa: „Minun asianihan tästä on kernaammin poistua. Anna-Maijallahan on etuoikeus

olla talossa, koska hän on ensin taloon tuotu ja onhan minulla koti, mihin mennä.“

— „Ei mitenkään, ei millään muotoa“, ehätti Anna-Maija vastaamaan, „minä olen kaiken etuoikeuteni kadottanut, kun olen ollut toisen miehen kanssa naimisissa, minä olen kyllä tottunut maailmassa elämään ja saan vielä leipäni työlläni, pysyköön wain Katri paikoillaan tahi jos hän wain aikoo lähteä, niin silloin minä ja menen.“

Taaskin sekautui Lauri asiaan: „Mitäs se Katri nyt tässä tyhjää kinailee? Kun Anna-Maija kerran wapaatehtoisesti suostuu talossa olemaan ilman mitäkään ja sinä saat Juhanin kanssa olla kuten ennenkin, niin eihän tässä minun ymmärtääkseni ole mitään pahaa.“

— „Ei ollenkaan“, sanoi Anna-Maija.

— „Olkoon sitte niin“, myöntyi wihdoinkin Katri siwellen esiliinansa wasenta nurkkaa.

— „Olkaa Herran nimessä niinkuin tähänkin asti olette olleet“, wakuutti Anna-Maija uudelleen, „tahi, jos minä olen milloin hywänsä teille haitaksi, niin saattehan minun sittenkin pois, enhän minä ole ollenkaan tähän taloon sidottu“, selwitti Anna-Maija wähän murretulla, mutta selwällä puheella, jossa ei

ollut epäilemistä, ja siihen sitte suostuttiin.

Näin oli asia päätetty. Sen pitemmältä, eikä sen perästä siitä enää puhuttu.

Puolipäiväinen oli syöty harwinaisella perhejuh-
lallisuudella. Anna-Maija oli ruuwalla ollessa saanut
wielä tällä kertaa istua kunniapaikalla pöydän pääs-
sä ja kaikki alkoivat wähitellen kiintyä häneen.

Puolipäiväisen syötyä sanoi isäntä-Lauri: „Anna-
Maijalle pitää tyhjentää isä-wainajaan huone makuu-
huoneeksi ja jossa hän pitää waatteitaan sekä muu-
ta yksityistä omaisuuttaan.“ Paikkakunnalla oli tapa-
na kesän aikana maata wallan sitäwarten tehdyis-
sä waatehuoneissa, joita kullakin pariskunnalla pi-
ti olla omansa. Ne oliwat hirsistä tehdyt ja sanotaan
niitä waatehuoneiksi sentähden kun niissä pidettin
pyhäwaatteita. Tämän omistaminen suuresti ilahut-
ti Anna-Maijaa ja kohta riensi hän Leenan kanssa
siwoamaan sitä.

Iltapäiwä kului joutuisasti. Perheen jäsenet te-
kiwät kotiaskareita mitä kukin oli sopiwaksi nähnyt.
Tällä ajalla alkoi Anna-Maija tarkastella taloa tarkem-
min ja puheli milloin kenenkin kanssa ja milloin mis-
täkin asiasta; pikku Anna-Maija, jota nyt sanottiin

paljastaan Annaksi, seurasi kaimatätiään kaikkialla ja puheli kaikkea mitä milloinkin suuhun sattui.

Ennen illallista ryhtyi Anna-Maija oikein toden perästä puuhaamaan teetä koko perheelle ja kyllä siinä puuhaa olikin kun ei ollut sopiwia astioita. Rautapata pestiin teekeittiöksi ja kahwipannu teekannuksi, ja niin tuo tärkeä asia oli oiwallisesti autettu.

Kun tee oli jo wihdoinkin kaikin puolin walmis, tahtoi Anna-Maija kutsua koko perheen pöydän ympärille sitä nauttimaan kuten Koslowissakin ja ylipäätään koko Wenäjällä tapa on, waan onnettomuudeksi ei ollut kuppeja kuin neljä paria. Ketkä nyt kutsua, ketkä toistaiseksi jättää, oli waikea kysymys. Pian kumminkin Anna-Maija huomasi että isäntä ja emäntä ja sitte ikänsä mukaan järjestyksessä Anterus ja Leena oliwat ensimmäisen luokan ihmisiä, mutta Juhani ja Katri — ollessaan nuorimmat — saiwat odottaa wuoroansa sitten kun heiltä oli siewästi anteeksi pyydetty. Itse hän ryyppi teetä Matwei-wainajansa koreasta lasista, jonka hän oli Koslowista pannut muiden muassa renesseliinsä, ja niinmuodoin sai 5 henkeä paikkansa pöydän ympärillä. Siinä kertoi hän kuinka he aina Koslowissa istuiwat teepöydän ympärillä

ainakin kaksi tahi kolme kertaa päivässä ja kuinka hauskaa se oli, mutta suureksi ihmeeksi ei Leena tahtonut tuota werratonta herkkua muuta kuin yhden kupin, vaikka Anna-Maija koetti parhaansa mukaan tarjoilla. Samaten ei toisetkaan juoneet muuta kuin kaksi kupillista ja tämä oli Anna-Maijasta peräti käsittämätöntä; itse hän joi 5 lasillista ja ajatteli: mitenkähän näiden ihmisten kanssa tulee täällä ollenkaan toimeen — — —?

Iltasen syötyä siirtyi wähitellen kukin yösijalleen nukkumaan. Isäntä ja emäntä makasiwat eteistuwassa, Anterus ja Leena omassa waateaitassaan, samaten Juhani ja Katri omassa huoneessaan, jossa Juhani ja Anna-Maijakin oliwat kaksitoista ja puoli wuotta sitten kahden ensi kesää yhdessä ollessaan, maanneet, waan nyt hän meni pikku Annan kanssa yhtä onnellisena ukko-wainajan wanhaan, korkeakynnyksiseen waateaittaan tuntematta ollenkaan mustasukkaisuutta sydämessään. — Pikku Anna — vaikka hän jo alkoi jotakuinkin sisältä lukea — ei kuitenkaan wielä osannut iltarukouksia ulkoa; niitä alkoi kaimatäti hänelle heti ulkoa opettaa ja sitte he molemmat kohta waipuiwat makeaan uneen.

Aamulla päivän tultua noustiin ylös kuten tawallista. Lauri neuvoi kaikille työt, waan Anna-Maijalle antoi hän pari päivää lepoaikaa ja se olikin hänelle sangen tarpeellinen. Anna-Maija olisi nyt aamusella ennen kaikkea juonut „puolitusinaa“ teetä, johon hän oli niin peräti tottunut Wenäjällä, waan se ei tullut täällä kysymyksenkään ja nyt muisteli hän taas elämää Koslowissa, waikkei hän siitä kenellekään mitään puhunut. Olihan hänellä kyllä puoli naulaa teetä, waan hän ei tahtonut ruweta sitä walmistamaan kun se ei ollut talon tapana, kuten hän kyllä hywin tiesi; waan waikea se oli kärsiäkin.

Seuraawana päivänä sai Anna-Maija wieläkin olla miten suwaitsi. Illalla käytetty saunakylpy tuntui tehneen hänelle erinomaisen hywää ja hän tunsu itsensä juuri kuin nuortuneeksi. — Tänään hän pesi ja kaikinpuolin puhdisti makuuhuoneensa ja laittoi wuoteen hywään kuntoon, pesi waatteitaan ja niin warustausi taas tätä laatua elämää alkamaan. Kolmantena päivänä pukeutui hän kuten toisetkin, paitisi emäntä, työpukuun ja läksi palon tekoon.

Kuten sowittiin, niin elettiin. Anna-Maija ryhtyi ankarasti työhön, mitä milloinkin oli tehtäwänä, ku-

ten talon perillinen. Hän oli aina iloinen ja awulias toisille missä tilaisuudessa hywänsä. Päiwän töistä wäsyneenä käwi hän illan tultua miehensä tyttären Annan kanssa makaamaan ennen sanottuun waatehuoneeseen. Juhania, entistä miestään, ja Katria, hänen nykyistä waimoan, kohtaan hän aina kohteli samalla ystäwyydellä kuin toisiakin, mutta kumminkin puhtaana ja wapaana kaikesta imartelusta.

Wähän enempi kuukautta oli Anna-Maijan tulosta kulunut. Kesän kiireimmät työt oliwat siis parhaallaan, mutta kaikki käwi mainiosti; sillä Anna-Maija osasi pitää kaikkia hywällä tuulella. Kaikki oliwat nähtävästi häneen mieltyneet ja hän sai osakseen ystäwyyttä kaikkialta, sentähden hän oli kohtaloonsa aiwan tyytywäinen, eikä parempaa odottanutkaan; mutta Juhanilla ja Katrilla oli jotakin salaisuutta —
—?

Elokuu oli loppupuolillaan. Työt oliwat tänä kesänä hywin joutuneet ja wuodentulos näytti tyydyttäväältä. Oltiin aamuruualla ja laukkuryssä tuli taloon. Lauri esitti, että naiset saawat kukin walita sen laukusta huiwin itselleen ja hän sitte maksaa. Sen tekiwätkin toiset naiset aiwan kernaasti, mut-

ta Anna-Maija tinki ja antoi mitata useampaa laatua waatetta ja otti vielä sen ohessa neljä kaulawaatetta. Tämä harmitti Lauria mahdottomasti, kuten helposti arwaammekin, mutta ei hän kumminkaan mitään puhunut. Anna-Maija koetti puhua laukkurysän kanssa wenäjän kieltä, waan tämäpä ei suureksi ihmeeksi osannutkaan.*) Kun Anna-Maija oli saanut tawaroita tarpeekseen, itselleen ja pikku Annalle hame- ja nuttuwaatteen sekä nuo ennen sanotut neljä kaulaliinaa tingityksi, tehtiin sitten lasku maksettawasta summasta ja silloin laukkusaksa ajatteli kawaltaa, mutta Anna-Maija olikin hywä päässälas-kija ja ryssän täytyi mieliharmikseen tyytyä siihen, mistä oli kerran luwannut. Sitte pistäysi Anna-Maija waateaittaansa ja toi sieltä täyden hinnan kaikesta, mitä oli ostanut; silloin Lauri tuli jälleen hywälle tuulelle.

Aika kului tawallista wauhtiaan. Kesän kiireet alkoivat jo olla loppupuolillaan. Anna-Maija oli ollut kaikessa työssä ensimmäinen ja viimeinen. Isäntä ja

*) Hän, näet, oli Aunuksesta, jossa oikeaa wenäjänkieltä osataan yhtä wähän kuin Suomessakin.

emäntä oliwat jo keskenään puhelleet Anna-Maijan wäsymättömyydestä ja siitä mitenkä hän saattoi aina olla niin iloinen ja ystävällinen kaikkia kohtaan, eikä hän ollenkaan näy kajoowan Juhanin ja Katrin asioihin; he eläwät kuitenkin niinkuin wieraat ainakin toisilleen. Annan kaswatuksesta ja opetuksesta piti Anna-Maija paljoa hellempää huolta kuin hänen omat vanhempansa ja Anna rakasti kaimatätiään enemmän kuin omia vanhempiaan.

Näistä kaikista huolimatta oli kuitenkin Katrilla ja Juhanilla toista sydämmessä. Tuskalla pidätetty salaaminen tuli wiimein mahdottomaksi ja etenkin Katrille sietämättömäksi sitä kauwemmin kestämään. Wihdoinkin siis puhkesi Katri ääneen ja walittelei, ollessaan kahden, Juhanille itkusuussa, että hänen yhdessä elämisensä Juhanin kanssa alkaa käydä aiwan mahdottomaksi; sillä siitä asti kun Anna-Maija tuli kotiin on omatunto muka häntä aina soimannut. Sen kuultuaan tunnusti Juhanikin tuntewansa aiwan samaa. „Tämä on käynyt meidän omalle tunnolle ja miten me tästä selennemme“, sanoi Juhani ollessaan hänkin hywin apealla mielellä.

Syyskuun aika oli ja toukojen leikkuu alkoi ol-

la lopussa. Juhani oli siihen asti pitänyt peräti wä-
hän kanssakäymistä Anna-Maijan kanssa, joka puo-
lestaan ei totisesti halunnutkaan mitään sen likei-
sempää yhteyttä hänen kanssaan, waikkapa waan
olikin häneen wihitty. Mutta eräänä iltapimeänä an-
tautui Juhani hywin omituisesti wähemmän soweli-
aassa tilaisuudessa keskusteluun Anna-Maijan kans-
sa.

Silloin Anna-Maija hämmästyi ja punastui yht-
aika ja aikoi juosta pois, waan Juhani piteli häntä, ei-
kä Juhanilla mitään pahoja aikeita ollutkaan. Juhani
olikin wakaa, jota ei olisi tarwinnut ollenkaan peljä-
tä; Juhani wain tahtoi sanoa, että he owat yhdessä elä-
misensä Katrin kanssa huomanneet nyt aiwan mah-
dottomaksi jatkaa, se on käynyt muka kowin heidän
omalle tunnonleen ja että jos wain Anna-Maija suos-
tuu tulemaan hänelle jälleen waimoksi, niin he Kat-
rin kanssa erkanewat heti.

Tämä oli Anna-Maijalle peräti odottamaton uuti-
nen; tämä paljoa enemmän hämmästytti kuin ilahut-
ti häntä. „Eläkää wain hywät ihmiset eteenpäin niin-
kuin tähänkin asti“ sanoi hän. „Ei Katria saa millään
muotoa lykätä talosta pois, tahi jos se kerran niin on,

niin kyllä minä lähden, enhän minä ole tähän taloon millään oikeudella kiinnitetty“, selitti hän, eikä juuri ottanut huomioonsakaan Juhanin tarkempia selityksiä, sentähden asia jäi tällä kertaa semmoiseksi. Mutta Anna-Maijaa tämä juttu alkoi vähin arweluttaa ja osaksi tawallaan harmittaa, etenkin Katrin koh-taloa ajatellessa, ja hän wältti Juhanin kanssa yhtymistä niin paljon kuin taisi.

Muutaman wiikon kuluessa, taikka paremmin sanoakseni kuluttua, esitti Katri itse Anna-Maijalle saman asian. Hän kertoi aiwan tyynesti, että he Juhanin kanssa molemmat tuntewat yhdessä elämän jatkamisen aiwan mahdottomaksi; se on heille tullut oman-tunnon asiaksi. Hän siis puolestaan ehdotti Anna-Maijalle, että hän nyt ottaisi miehensä takaisin ja että hän puolestaan menee kotiinsa Koukkuniemeen leskeksi jääneen weljensä taloutta hoitamaan, koska siellä ei ole nykyään pätewää naispuolta ja pieniä lapsia on paljon.

Kun siis Anna-Maija huomasi, että nyt on tosi asia kysymyksessä ja että Juhani ja Katri eiwät kumminkaan woi hywällä omalla tunnolla yhdessä elämistään jatkaa, waikkapa hänkin poistuisi talosta ja kun

Katri nyt tahtoi kernaasti uhrautua leskeksi jääneen weljensä taloutta ja lapsia hoitamaan, suostui hän Katrin esitykseen, mutta ainoastaan sillä ehdolla, että siitä ilmoitetaan papille.

Se oli lau'antai-ilta kun Katri esitti Anna-Maijalle wiimemainitun asian. Seuraawana päiwänä, joka oli sunnuntai, tuumiwat asianomaiset wielä kolmen kesken samaa asiaa. Ja kun Anna-Maija tuli wain yhäti enemmän siihen warmuuteen, että Juhani ja Katri tahtowat nyt wälttämättömästi erota toisistaan, erota kumminkin ilman wihaa ja katkeruutta, suostui hän lopullisesti esitykseen, joka hänen mielestään piti nyt ilmoittaa isäntäwäelle ja Anterukselle sekä papille, kuten hän oli jo ennen sanonut ja sitähän toisetkin pitiwät oikeana.

Puolipäiwäisen syötyä samana päiwänä sanoi Juhani: „Mitäs welimiehet siihen sanowat kun meillä on nyt tekeillä uusi tuuma, Katri tahtoo nyt erota ja mennä jälleen kotiinsa Koukkuniemeen weljensä taloutta ja orpoja lapsia hoitamaan ja me Anna-Maijan kanssa rupeamme uudelleen yhdessä elämään?“

Tämä oli toisista perheen jäsenistä peräti onto uutinen, sillä he eiwät olleet ollenkaan huomanneet mi-

tään merkkiä siihen suuntaan.

Siinähan olisi kyllä ollut tilaisuutta toisilla weljillä ilweillä, jos jollakin lailla, waan niin he eiwät tehneet; luonteet oliwat siihen aikaan wielä puhtaat ja sentähden weljesten wäli pysyi aina hyvänä.

He ottiwat asian rehellisesti wakawalta kannalta, semmoisenaan kuten se totisesti itsestään olikin. Pi-tempää miettimättä sanoi Lauri: „Ei minun puolestani ole mitään sitä vastaan, tehkää wain niinkuin itse parhaaksi näette, mutta weljeni lapsia minä en mielelläni antaisi Katrin wiedä mukanaan, onhan siellä Koukkuniemessä niitä kyllä ilman täältä wiemättäkin.“ Samaa sanoi myöskin Anterus, ja niin oli asia päätetty.

Sitte Anna-Maija walmisti teetä, jota kowan wenäläisen sokerin kanssa nautittiin Juhanin ja Anna-Maijan onneksi. Kaikki oliwat iloisella mielellä, waan erittäinkin Katri kun hän muka jälleen saa olla nuorena tyttönä — — — —!

Wiikkokausi kului hywin omituisesti Juhanin, Katrin ja Anna-Maijan suhteen. Katri ei ollut olewinaan Juhanin waimo, eikä Anna-Maijakaan, waikka molemmat eliwät samassa talossa ja oliwat häneen wi-

hityt.

Seuraavana lauantaina menivät Juhani, Katri ja Anna-Maija kirkolle ja samalla pappilaan, jonne oli 42 wirstaa, se on lähes 45 km. paljasta wenematkaa. Anna-Maija otti mukaansa Koslowista tuodun papin-kirjansa ja mies-wainajansa kunniamerkit. Onneksi sattui purjetuuli ja niin melkein airoa pistämättä pääsivät he hywin aikaiseen kirkolle.

Seurakunnan kirkkoherra oli vielä sama, joka oli jo silloinkin kun Anna-Maija katosi ja oli hänen vihkinyt Juhanin kanssa sekä myöskin Katrin Juhanin kanssa.

Kun Juhani meni ensin yksin kirkkoherran puheille ja ilmoitti tälle asiansa, ei tämä tahtonut käsittää koko Juhanin selitystä. Pappilassa, joka oli niin kaukana, ei ollenkaan vielä tiedetty Anna-Maijan kotiin tulosta, eikä ehkä monessa muussakaan paikassa, sillä kysymyksessä olewa talo oli niin omituisesti syrjässä kaikelta liikkeeltä. Paremmen selwän asiasta saadakseen kutsui kirkkoherra kaikki asianomaiset konttoriinsa ja tarkasteli esille otetuita kirjojansa, joista huomasi että Juhani ja Anna-Maija oli vihitty silloin ja silloin ja sitte seurasi muistutus: Kadonnut

tuntemattomalla tawalla ja taas Juhani wihitty Katrin kanssa silloin ja silloin.

Asianomaisten konttoriin saawuttua kysyi kirkkoherra ensin Juhanilta, josko hän oli sama mies, joka on wihitty Anna-Maijan kanssa silloin ja silloin. Juhani myönsi se olewansa. Sitte kysyi hän Anna-Maijalta onko hän sama, joka on wihitty äsken sanottuna aikana Juhanin kanssa. „Olen“ sanoi hän. „Ja missä olet sittemmin ollut?“ kysyi taas kirkkoherra. Sitte Anna-Maija kertoi kirkkoherralle pääkohdat meille tunnetusta elämänwaiheistaan ja antoi hänelle Koslowista annetun wenäläisen papinkirjansa, josta luonnollisesti kirkkoherra ei ymmärtänyt mitään, waikka ei hän sitä tunnustanut. Wielä otti hän esille mieswainajansa kunniamerkit, joista ynnä suureksi kirkkosinetillä merkitystä papinkirjasta ymmärsi kirkkoherra Anna-Maijan kertomuksen oikeaksi ja ihmetteli ihmisen elämän kohtaloita.

Ja kun kirkkoherra ymmärsi, että Katri ja Juhani tahtoiwat nyt omantuntonsa pakosta erota ja että Anna-Maija ei ollut siihen ollenkaan syypää eikä wehkeillyt, julisti hän Juhanin ja Katrin awioliiton puretuksi ja siunasi Juhanin ja Anna-Maijan uu-

delleen jatkaakseen yhteis-elämää. Sen ohessa pidätti hywäsydämmin kirkkoherra heitä vielä kauan aikaa konttorissaan ja puheli ystävällisesti heidän kanssaan. Sillä aikaa sai Anna-Maija tilaisuuden kertoa enemmän ja enemmän elämänsä waiheita kauan Wenäjällä ja elämän tapoja siellä. Sitte alkoi tulla muitakin ihmisiä asioilleen, sentähden kätteli kirkkoherra heitä hywästijätöksi ja he kukin keweällä sydämmellä poistuiwat kirkkoherran konttorista.

Wielä wuorokauden ajan oliwat nämä yhdessä. Kummallinen oli ollut heidän suhteensakin toinen toisiinsa, mutta peräti herttaisia ystäwiä he todellisesti oliwatkin. Puhtaus, wiattomuus — waikkapa waan omituisessa kohtalon oikussa — pyhitti heitä kokonaan.

Sunnuntaina, ennen jumalanpalwelusta saapui Katrin weli hewosella ja kärrillä kirkolle sisartaan Katria noutamaan kotiinsa. Katri jo weljensä emännän hautajaisissa — noin kuukausi sitten — oli weljelteen puhunut aikowansa erota Juhanista kun kerran Anna-Maija tuli kotia ja tulla weljensä taloutta hoitamaan ja tämä esitys oli ollut hänelle hywin mielui-nen. Nyt sanan saatuaan tuli hän kirkolle wallan sitä

warten — hakemaan sisartaan.

Jumalanpalweluksen päätyttyä nauttiivat nämä neljä kotoa tuotuja maukkaita ewäitä ruohoisella werannalla. Mieli-ala oli kaikilla kewyttä ja hilpeää juuri kuin heidän itsekunkin onnen päiwänä ainakin. Sitte hartaasti syleiltyään Anna-Maijaa ja puristeltuaan hellimmällä ystäwydellä Juhanin kättä sekä onnea ja Jumalan siunausta toiwotettuaan läksi Katri ajamaan weljensä kanssa; mutta Anna-Maija ja Juhani läksiwät kahden soutamaan kotiinsa.

(Loppu.)